

Fondată: 1998
Anul XVI

ELANUL

Nr. 145

MARTIE

2014

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Lacrima națiunii

Dan HORGAN

IZVOR DE APĂ VIE

OBICEIURI DE BABE, MĂRȚIȘOR ȘI 40 DE MUCENICI

E început de martie iar, primele zile reprezintă vremea „babelor” ce marchează ieșirea treptată din iarnă și instalarea primăverii.

Mitul Babei Dochia sau Babei Marta este unul dintre cele mai vechi și importante mituri românești, acest mit fiind găsit în mai multe variante.

Baba Dochia are douăsprezece cojoace, șase rele (șase zile friguroase) și șase bune (șase zile frumoase). Dacă ninge în aceste zile, se spune că baba își scutură cojoacele. Se mai numește și Baba Marta, cea cu nouă cojoace.

Leapădă zilnic câte unul; de la 9 martie, când l-a lepădat pe ultimul, începe și vremea a se încălzi

Poziția „babelor” din folclorul Românesc este una mult mai privilegiată decât cea din tradițiile Evului Mediu Apusean. În afară de sensul de „femeie bătrână”, în limba și credințele românilor cuvântul „babă” are o mulțime de alte conotații care duc spre o mitologie ancestrală geto-dacică unde babelor și moșilor le era rezervat un loc extrem de important ca părinți, strămoși și inițiatori.

- continuare în pagina 2 -

"CURȚILE DOMNEȘTI" DIN VASLUI -

Reședință domnească a Țării de Jos a Moldovei

Cercet șt. Costică ASĂVOAIE
Dr. Laurențiu CHIRIAC

- urmare din numărul trecut -

3. B. Cecetările arheologice sistematice din perioada 1998-2005

Principalele descoperiri arheologice de la "Curțile Domnești" din Vaslui, în perioada 1998-2005, au fost:

- două fundații suprapuse ale unor construcții ecleziastice mai vechi (sub fundațiile actualei biserici): prima fundație aparține unei biserici de plan treflat (care ar putea fi o ctitorie din timpul lui Alexandru cel Bun sau din timpul urmașilor săi imediați); cea de a doua fundație aparține unei biserici de plan triconc moldovenesc (atribuită, în mod firesc, perioadei ștefanieni, construită la 1490). Abia peste cele două fundații s-a pus temeliala actualei biserici de la 1820, deși, inițial, existase o biserică din lemn.

- un cimitir medieval târziu de la mijlocul secolului al XVI-lea (cu **102 morminte de inhumație creștină**), generat de existența bisericii, în relația sa de delimitare sudică și cronologică față de Curtea Domnească propriu-zisă. Inventarul relativ săracios al mormintelor locuitorilor de rând cuprindea: **150 de monede** (dintre anii 1535-1938); **30 de obiecte de podoabă** din secolele XVI-XX (mărgele, cercei, inele, pandantivi, lăntișoare, aplice etc.); **fragmente textile** (provenite de la îmbrăcămintea decedaților); **fragmente ceramice** (ceramică de uz casnic, olane, teracotă, cahle, discuri, rozete, plăci etc) și **bucăți de zidărie** (provenite, în special, de la fazele de construcție și restaurare a bisericii actuale).

- continuare în pagina 5 -

Moartea lui Stalin

de Sorin LANGU

Motto:

Tovarași, fiți puternici
În cel mai crâncen chin !
Asa ne'nvată Stalin.
Asemeni lui sa firn!
(E.Frunză, Scânteia, an XXII, nr.2602, p.2)

Moartea lui Stalin este unul din marile evenimente ale secolului al XX-lea. Privit cu spaimă, teamă, speranță, Stalin este una din figurile istoriei care au deturnat un întreg secol, omenirii venindu-i foarte greu să revină pe un drum mai apropiat de normalitate. În ceea ce urmează ne propunem să prezentăm modul în care moartea lui Stalin este arătată de oficiosul PMR Scânteia.

- continuare în pagina 11 -

OBICEIURI DE BABE, MĂRȚIȘOR ȘI 40 DE MUCENICI

- urmare din pagina 1 -

Vechimea cultului „babelor” pe teritoriul Daciei este atestată și de venerarea unor monumente megalitice de forma unor pietre antropomorfe naturale, care se numesc în mod curent Babe.

Baba Dochia poate fi considerată o divinitate supremă arhaică, o entitate demonică, speriată și veșnic înghețată, care hălăduiește nevăzută prin munți, stăpânitoare a elementelor naturii (nu e întâmplătoare prezența, în aceleași mituri, a personajelor ce întrupează cele douăsprezece luni ale anului sau a lui Dumnezeu, aflate oarecum într-o competiție inegală cu bătrâna ursuză), lucru subliniat de numeroase credințe, care instituie interdicții severe în ziua ei, spre a evita tulburările meteorologice.

De partea cealaltă, numeroase credințe o prezintă ca o victimă, adeseori inocentă, o bătrână (creștină) cuviincioasă, un adevărat spirit protector, pastoral sau agricol, a cărui pierdere este resimțită cu durere de către oameni.

În ceea ce privește Stânca Dochiei, din munții Ceahlău, ea este, poate, locul cel mai învăluit în mister. Despre această stâncă unii spun că ar fi pietrificarea unei bătrâne ciobănițe, care, înveșmântată cu nouă cojoace, a pornit, împreună cu oile și caprele sale, spre vârful muntelui, deși vremea nu-i îngăduia. Și, cum mergea ea, a început să plouă și să ningă. Și, fiindcă jocul de deasupra se uda mereu și se îngreuna, obosind-o la drum, bătrâna ciobăniță a lepădat, unul câte unul, opt din cele nouă cojoace. Atunci, s-a pornit un ger mare de la Dumnezeu, ger care a înghețat-o împreună cu oile și caprele sale.

Dragobete, fiul Dochiei, se căsătorește împotriva dorinței ei. Pentru a-și teroriza nora, Baba Dochia o trimite cu un ghem de lână neagră, în miez de iarnă, la râu, să-l spele până când se albește. Disperată, fata începe să plângă, iar atunci apare un tânăr, Mărțișor, care-i dăruiește o floare roșie magică ce albește lâna neagră. Întoarsă acasă, fata este acuzată de Baba Dochia cum că Mărțișor ar fi ibovnicul ei. Apoi, Baba Dochia, convinsă că a venit primăvara se îmbracă cu cele 9 cojoace ale ei (care aveau să simbolizeze Babele calendaristice de la început de Mărțișor) și pornește cu oile la munte. Pe parcursul zilei, Baba se dezbracă de toate cele 9 cojoace, dar iarna nu trecuse, iar vremea se face nemiloasă, pedepsind Baba pentru răutatea ei. Începe să ningă, iar Baba și oile sale îngheață pe munte, transformându-se în stane de piatră. Asemenea „oameni de piatră” se pot vedea în diferite locuri din Carpații Orientali și Meridionali dar trecutul își păstrează misterul legendelor de o frumusețe inestimabilă.

Zilele babei de la începutul primăverii, sunt un scenariu de înnoire a anului agrar însoțit de aprinderea rituală a focurilor, afumarea anexelor gospodărești, prepararea alimentelor rituale. De tradiția Dochiei se leagă semnificația celui mai frumos obicei de primăvară – Mărțișorul - adevărată funie a anului care adună laolaltă zilele, săptămânile și lunile în două anotimpuri (iarna și vara), simbolizate de șnurul bicolor făcut cadou la începutul anului agrar.

Și cum începutul de an agricol era și o perioadă încărcată de energii nefaste de care se făcea „vinovat” soarele vătămător al primăverii, antichitatea a oferit și o soluție: mărțișorul care are ca efect contracararea acțiunii

soarelui alb întrupat prin bănuțul de argint. Denumit popular și mărțișor sau mart, vestitorul primăverii, oferit acum mamelor și iubitelor, este o reminiscență a cultului soarelui, care s-a păstrat în România până acum sub forma a numeroase superstiții, datini, credințe și tradiții populare.

Mărțișorul este un obicei vechi specific românesc, pe care nu îl regăsim la alte popoare. Dar în timp, tradiția mărțișorului a fost preluată și de alte populații de la sud de Dunăre. Obiceiul dăruirii mărțișorului este moștenit de la daci și romani și își are originea în credințele și practicile agrare.

Mărțișor, numele popular al lunii martie, este de origine latină Martius. După vechiul calendar roman, 1 martie era prima zi din an, în care se celebra sărbătoarea Matronalia. În această zi aveau loc serbările lui Marte zeul forțelor naturii, al primăverii și agriculturii, ocrotitor al câmpului și turmelor. La vechii traci, aceleași atribute le avea zeul Marsyas Silen, considerat inventatorul flautului, al cărui cult este dedicat fertilității și de vegetației și stau la originea simbolului cu numele de Mărțișor, derivat din numele divinității ce le patrona, Marsyas Silen. Acestui zeu îi erau închinată sărbătorile primăverii, ale florilor și fecundității naturii. Se pare că sărbătoarea romană a matronaliilor s-a suprapus în spațiul românesc peste echivalentul local al acesteia, personajul tradițional Baba Dochia.

Se spune că strămoșii noștri purtau monede găurite, atârnate de un fir împletit – colorat în alb și negru. Albul însemna revenirea la viață a naturii și căldura verii, în timp ce negrul semnifica frigul iernii. Mărțișoarele se puneau în dimineața zilei de 1 martie, înainte de răsărirea soarelui.

Aceste mărțișoare erau purtate la încheietura mâinii sau prinse în piept cu un ac, iar fetele credeau despre ele că le vor aduce noroc, frumusețe și le vor feri de razele arzătoare ale soarelui verii și nu vor avea pistrii tot anul. Mărțișorul, care este de fapt, până la urmă, o fărâma de soare, se poartă de la 1 Martie și până când vin berzele sau rândunelele, ori înfloresc cireșii. Atunci, șnururile se leagă de crengile pomilor pentru că este aducător de noroc și rod, iar cu moneda respectivă cumpărau caș, pentru ca tot restul anului pielea lor să fie albă și moale. Se mai obișnuia să se pună sub cloșcă sau să se păstreze la icoană.

Fetele și uneori femeile tinere purtau mărțișoare de 1 martie pentru sărbătoarea venirii primăverii, dar și pentru caracterul lor de talisman solar. Pentru a se ajunge la firul împletit alb-roșu, se luau în calcul toate măsurile celui ce urma să îl poarte cât și dimensiunile căilor de acces în teritoriul familial: porți, uși și ferestre. Dimensiunile spațiului în care evolua viața purtătorului de mărțișor, trebuiau ele însele înserate în magia talismanului.

Se credea că purtătorii mărțișorului nu vor fi pârliti de soare pe timpul verii, că vor fi sănătoși și frumoși ca florile, plăcuți, drăgăstoși și norocoși, feriți de boli și de deochi. Pe vremuri, fetele ieșeau în grădină de cum se desprimăvara, luau mărțișorul și-l aruncau în sus, spre soare, zicând: „Sfinte Soare, sfinte Soare, /dăruiescu-ți mărțișoare,/ în locul lor mă ferește/ de pistrii ce mă-negrește./ la-mi te rog negrețile/ și dă-mi albețele,/ fă-mi fața ca o floare/ sfinte Soare, sfinte Soare”.

Întorcându-ne în timp, amintim că săpăturile arheologice au scos la iveală mărtişoare cu o vechime de peste 2.000 ani. Descoperirile arheologice arată că pe vremea dacilor simbolurile primăverii erau confecţionate din timpul iernii, urmând să se poarte după ziua de 1 Martie. Pe atunci mărtişoarele erau fie nişte pietricele colorate înşirate pe o aţă, fie o monedă sau mai multe, legate cu fire subţiri de lână albe şi negre (în unele locuri alb cu roşu). Culoarea roşie era dată de foc, sânge şi soare – însemnând naşterea şi viaţa, adică femeia. Iar albul era limpezimea apelor, culoarea norilor, zăpada rece şi pură – semnificând înţelepciunea bărbatului.

De altfel şnurul mărtişorului exprimă împletirea inseparabilă a celor două principii ca o permanentă mişcare a materiei. El semnifică schimbul de forţe vitale care dau naştere viului, necurmatul ciclu al naturii. Atunci când vine pe lume un copil, prima sa hrană, după naştere, este laptele mamei sale. Ea l-a hrănit, mai întâi cu sângele ei, şi apoi cu laptele ei. Culoarea alb şi roşu au rămas până în zilele noastre ca simbol al sexelor, ele fiind regăsite şi la bradul de nuntă şi înmormântare.

Şi astfel, 1 martie, Mărtişorul, devine o zi în care fiecare femeie primeşte acest dar ca simbol al primăverii, al dragostei sau prieteniei dar de fapt în trecut, mărtişoarele erau dăruite de femei bărbatilor

În timp, rolul de talisman sau obiect purtător de noroc al mărtişorului s-a transformat, devenind un simbol al iubirii. În acelaşi timp, şi firul negru a devenit roşu.

O altă legendă spune că: „Baba Dochia, umblând cu oile prin pădure, torcea lâna din furcă şi, găsind un bănuţ, i-a făcut gaură, legând-o cu un fir de aţă”. Asta a fost de 1 martie şi de atunci a luat fiinţă obiceiul. De altfel, în credinţa populară, Soarele este asemănat cu un ban de argint. Purtat la gât, la piept sau la mână, acest mărtişor (adică banul de argint cu şnur alb şi roşu) semnifică în tradiţia populară prietenia cu Soarele de la care primim căldură, veselie, sănătate, voie bună, frumuseţe, curăţenie.

Pe la mijlocul sec. XIX, bănuţul cu şnur care apăra de boli, deochi, friguri şi aducea noroc, sănătate şi bunăstare a fost adoptat şi de oraşeni. Datina devine astfel una dintre cele mai îndrăgite tradiţii neaoş româneşti. În locul banului găurit, s-au făcut în ani tot felul de mici figurine simbolizând norocul: clasică potcoavă, trifoiul cu patru foi, coşarul, buburuza sau figurina care simbolizează primăvara: ghiocelul. Între timp, așa zisul „elan” al meşterilor a transformat mărtişorul în tot felul de figurine care nu mai au nicio legătură cu semnificaţia iniţială. Şnurul „de arnici şi găitan” este înlocuit cu fir de mătase, păstrându-se doar culorile roşu/alb cu înţeles simbolic.

Dincolo de obiceiuri şi simboluri legate de mărtişor, el rămâne ca o întrupare a bucuriei de a trăi, a dragostei de viaţă, un semn prin care noi, oamenii salutăm renaşterea naturii odată cu venirea primăverii. Mărtişorul rămâne, peste timp, simbolul soarelui atotputernic şi al purităţii sufleteşti.

Una dintre cele mai importante sărbători a lunii mărtişorului este ziua de 9 martie, atât conform calendarului creştin ortodox, cât şi celui popular. Acum se sfârşesc zilele babelor şi încep zilele moşilor, mai calde şi mai blânde. În această zi sunt sărbătoriţi cei 40 de Sfinţi Mucenici din Sevastia, numiţi în tradiţia populară Mucenicii sau Măcinicii.

Ziua de 9 martie, când Biserica Ortodoxă sărbătoreşte pe cei 40 de Mucenici ucişi în Sevastia, are pentru spiritualitatea populară o conotaţie aparte. Acei 40 de Sfinţi Mucenici au fost soldaţi creştini şi au trăit pe timpurile

împăratului Licinius, unul dintre acei care prigonea creştinii. Sfinţii făceau parte din Legiunea a XII-a Fulminata din Armenia. Aceştia nu erau doar romani de origine, ci şi greci, amestecaţi cu armeni. Se zice, că ei au refuzat să se închine idolilor declarând în faţa guvernatorului Agricolae că îi vor urma pe Iisus Hristos. Revoltat de cele auzite, generalul îi întemniţează pe cei 40 pentru opt zile şi ordonă să fie bătuţi cu pietre, timp în care se spune că Mântuitorul li s-a arătat întărindu-le astfel credinţa şi pregătindu-i pentru cele ce aveau să urmeze. După aceste chinuri, guvernatorul i-a condamnat la moarte prin îngheţare în lacul Sevastiei. Pe la miezul nopţii însă, unul dintre cei 40 de mucenici, a ieşit din apă din cauza gerului. Alergând spre baia caldă, pusă de cei ce slujeau idolilor, a murit. Cei rămaşi să îndure gerul au început să se roage şi s-a petrecut o minune: apa lacului s-a încălzit, gheaţa s-a topit şi 40 de cununi strălucitoare au pogorât asupra mucenicilor. Unul dintre soldaţii de pază, uimit că în miezul nopţii o lumină din cer încălzeşte apa şi că o cunună din cele 40, pogorâte peste mucenici, nu are peste cine să se aşeze, s-a aruncat în apă, mărturisind că şi el este creştin. Şi pentru că au fost scoşi vii din lac, trupurile lor au fost arse, iar oasele aruncate în lac. După trei zile, cei 40 s-au arătat episcopului Petre, cerându-i să-i scoată din apă. Creştinii le-au scos şi le-au îngropat trupurile cu mare cinste.

Sărbătoarea creştină s-a suprapus cu cea de început a anului agricol tradiţional şi a generat o sărbătoare tradiţională românească, Mucenicii, Măcinicii, Moşi, Sfinţi, Sfinţişori.

În credinţa populară în această zi, 9 martie, ultima zi a Babei Dochia, se termină zilele babelor, zile capricioase ale îngemănării iernii cu primăvara, lăsând loc zilelor moşilor, zile mai calde şi mai calme, moşii închipuind în fapt sufletele morţilor. Se credea că aceste suflete patronau viaţa pământurilor, mai ales la pragurile de timp (la cumpenele dintre anotimpuri, adică în preajma echinocțiilor şi solstițiilor), reveneau de unde plecaseră acum când începea noul an vegetaţional.

Acum erau efectuate ritualuri, reminiscenţe a unor practici precreştine, specifice începutului de an nou: aprinderea focurilor, purificarea spaţiului, pregătirea alimentelor rituale, efectuarea unor practici de pomenire a morţilor, începerea simbolică a celor mai importante activităţi economice, prevederea vremii şi belşugului în noul an.

Obiceiul este consemnat şi în Transilvania, unde în ajunul zilei de 40 de sfinţi se aprind grămezi de paie şi sătenii sar unul după altul peste flăcări. Considerând că fumul rezultat de la aprinderea focurilor nu era suficient pentru alungarea şerpilor care ieşeau în această zi din ascunzişurile lor, se afumau cu o cârpă aprinsă cotloanele gospodăriei.

Datorită focurilor aprinse prin curţi şi grădini, satele din sudul ţării se confundau în dimineaţa zilei de 9 martie cu nişte nori de fum. Focurile care se aprindeau cu gunoaiile rezultate din curăţirea terenului şi anexelor gospodăreşti aveau, alături de caracterul ritual, şi un rol practic. În Banat, unde se jerieşte focul şi se bate cu botele în el pentru încălzirea mai rapidă a timpului când focul se întetea, membrii gospodăriei, în special tinerii, săreau peste flăcări în așa fel încât fumul să pătrundă printre haine.

În tradiţia populară se consideră că în ziua de 9 martie sfinţii mucenici se adună pentru a participa la un sobor de dezgheţare a pământului pentru sănătatea şi norocul

oamenilor și de slobozire a căldurii, ei bătând, în acest scop, cu ciomegele în pământul înghețat. Această practică a fost uzitată și de către sătenii din comunitățile bucovinene, care băteau cu bătele în pământ zicând: „Intră frig și ieși căldură,/ Să ne fie vreme bună / Pentru plug și arătură”.

Pe arii relativ extinse se credea că pământul era bătut cu maiurile, cu toiegele, măciucile sau botele de către Moși, spirite ale strămoșilor, identificate în Calendarul creștin ortodox cu cei 40 de Sfinți Mucenici din cetatea Sevastiei. În timp ce lovesc pământul, sătenii din Nordul Moldovei se îndemnă strigând în cor:

„Patruzeci de sfinți voinici, / Dați cu botele-n pământ,
Ca să între frigul, / Să iasă căldura! „.

Funcția funerară a zilei de 9 martie, sărbătoarea a morților, iese și mai bine în evidență în satele moldovene, unde se făceau praznice cu care ocazie se dau celor adunați pomană mucenici, fasole bătută, nuci, alune și alte poame cu lumânare aprinsă și un pahar cu băutură.

În unele sate din Muntenia se făcea un mucenic mai mare, în formă de om, cu gură cu urechi și cu nas, dar orb, și-l numesc „Uitată”. Acesta se face într-o pomenirea tuturor morților care în timpul anului ar fi fost uitați, adică nepomeniți.

În ziua de 9 martie, în toate comunitățile rurale era obiceiul de a se scoate plugul la arat, momentul fiind marcat de respectarea unor interdicții sau de oficierea unor practici cu caracter simbolic.

După ce, în luna februarie (luna lui Faur), fierul plugului era trecut prin foc de către faurul (fierarul) satului, era reparat iar între plugari se încheiau înțelegeri pentru întovărășire la arat, în dimineața acestei zile plugul era scos în fața casei în mod festiv. Acesta era momentul ce deschidea, de fapt, ciclul sărbătorilor de primăvară, presărat cu numeroase obiceiuri. În cadrul ceremonialului de scoatere a plugului, se înjugau câte 4-6 boi la un plug de lemn, se aștepta momentul în deplină curățenie trupească și sufletească. În dimineața zilei de 9 martie, zi de muncă și de sărbătoare, abundau practicile cu rol purificator, femeia din casă fiind principalul protagonist în desfășurarea practicilor. După aducerea plugului în fața casei, plugarii, de obicei doi la număr, stăteau cu capetele descoperite înaintea boilor sau a cailor, după caz, iar femeia ieșea din casă având într-o mână traista pentru plugari iar în cealaltă ținând un vas cu apă sfințită, tămâie și un șomoioag de busuioac. Femeia se apropia de plug și de carul în care se afla restul atelajelor specifice acestei lucrări agricole, le înconjura de trei ori, în sensul mișcării aparente a soarelui, femeia rostea, într-o solemnitate deplină, următoarele: „Cât de curată este tămâia și agheasma, așa de curăți să fiți și voi / Și să umblați nedespărțiți la arat / Și nici când să nu dați peste vre-un strigoi sau moroi care să vă facă rău”. Urma apoi stropirea cu agheasmă, afumarea cu tămâie și aruncarea unui ou înaintea plugului de către gospodină, cu rol fertilizator.

Se mai așeza în fața animalelor de muncă un ou, în credința că dacă acesta va rămâne întreg după pornirea carului, atunci și plugarilor le va merge bine pe toată durata plugăritului. Plugarii primeau traista cu mâncare, după care femeia vărsa agheasma rămasă în cofă la picioarele animalelor. Se obișnuia ca în coarnele plugului să se pună acum și un colac împletit în opt, numit Crăciun, păstrat în casă de la Crăciunul trecut, ca simbol al fertilității. Semnificația oului aruncat este de sorginte precreștină, oul fiind considerat măsura tuturor lucrurilor de început, el având aici rol augural și protector în desfășurarea aratului.

După acest moment plin de solemnitate, desfășurat în curtea casei, plugarii poneau plugul către câmp sau către grădina din apropiere, unde marcau o brazdă simbolică, de pocinog (început) după care dejugau și hrăneau animalele iar ei se ospătau în mod ritual pe brazdă. Aici sub prima brazdă îngropau un ou ca să fie un rod bogat.

Asemănător oricărui început de anotimp și de an, în ziua de 9 martie se făceau numeroase pronosticuri meteorologice ale noului an: Se consideră că înghețarea pământului spre ziua de 40 de sfinți, se prezice că toamna va fi lungă și nu va fi brumă, și oamenii pot semăna porumbul cât de târziu, că tot se vor coace foarte bine; iar dacă nu îngheață, în toamnă cade bruma devreme și din cauza aceasta oamenii trebuie primăvara să semne cât de devreme. Se spune că dacă plouă în această zi, va ploua și de Paști iar dacă tună, vara va fi prielnică tuturor culturilor. Cum va fi timpul în ziua de Măcinici, așa va fi toată primăvara.

Obiceiurile și practicile descrise mai sus puteau fi întâlnite în unele sate până în preajma celui de-al doilea război mondial. Odată cu instalarea comunismului, ele au dispărut din obișnuința sătenilor, în special după ce aratul a început să fie executat cu tractorul pe pământul devenit proprietate colectivă.

Astăzi, dintre toate practicile străvechi, mai persistă obiceiul ca femeile să coacă în ziua de 9 martie 40 de figurine din aluat, numite „sfințișori” sau „mucenici”, reminiscențe ale idolilor neolitici ai fertilității.

În Moldova, ei se fac din aluat dospit și se coc în cuptor, după care se ungu cu miere și se dau prin nucă.

În Muntenia, o stilizare a formei umane, din aluat nedospit și au forma antropomorfă a cifrei opt, cifra echilibrului cosmic, sunt fierți în apă cu zahăr, cu scorțișoară și nucă, simbolizând lacul în care au fost aruncați Sfinții Mucenici, apoi copti. Proaspăt scoși din cuptor, ei se ungu cu miere de albine și se presară cu nucă măcinată, după care este mâncat sacramental împărțit pentru sufletul morților, mai ales copiilor din vecini.

Bibliografie:

- Viețile Sfinților, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor 1998.
- Tudor Pamfile, Sărbătorile la români, Editura Saeculum I.O., București 1997.
- Ion Ghinoiu – „Obiceiuri populare de peste an” Editura Fundației Culturale Române, 1997.
- Antoaneta Olteanu - „Calendarele poporului român”, Editura Paideia 2001.
- Arthur Gorovei. - „Credinți și superstiții ale poporului român” Editura, Grai și Suflet - Cultură Națională, București, 1995.
- Elena Niculița Voronca - „Datinile și credințele poporului roman”, Editura Polirom Iași, 1998.
- Adrian Fochi - Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea, Editura Minerva, București, 1976.
- Simion Florea Marian – „Sărbătorile la români” Editura „Grai și Suflet - Cultură Națională”, 2001.
- Ion Taloș - „Gândirea magico-religioasă la români”, Dicționar, Editura Enciclopedică, București, 2001.
- Irina Nicolau - „Ghidul Sărbătorilor Românești”, Editura Humanitas 1998.
- Romulus Vulcănescu - „Mitologie Română”, Editura Academiei R.S.R. București, 1985
- Gh. F. Ciușanu - „Superstițiile poporului român” Editura Saeculum București 2005
- Clare Gipson – „Semne și simboluri”, Editura Aquila '93 Oradea 1998.

„CURȚILE DOMNEȘTI” DIN VASLUI - Reședință domnească a Țării de Jos a Moldovei

- urmare din pagina 1 -

La fel, inventarul mormintelor preoților și demnitarilor vasluieni cuprindea aceleași obiecte, numai că erau mai valoroase și mai multe (raportate la numărul mic de morminte).

- o posibilă amenajare cu caracter aulic - care face parte din aceeași aripă estică a "Curților Domnești", ca și locuința domnească L 10 (descoperită de Al. Andronic).

Toate aceste obiecte arheologice sunt depozitate la Muzeul Județean "Ștefan cel Mare" din Vaslui, iar marea majoritate dintre ele au fost deja cercetate. Însă, o parte a pieselor (cum ar fi fragmentele de textile și resturile osteologice) sunt în curs de cercetare, în cadrul unor laboratoare specializate din Iași. Cele mai multe dintre obiectele arheologice au fost supuse deja procesului de restaurare-conservare.

5. Problematika cercetărilor arheologice de la "Curțile Domnești" Vaslui

Cecetările arheologice sistematice de la "Curțile Domnești" Vaslui au demonstrat faptul că această reședință domnească cu caracter temporar avea o serie de probleme delicate și care odată rezolvate urmau să contribuie serios la cunoașterea rolului și importanței acestor construcții din Moldova medievală. Tocmai de aceea, încă din anul 1998, colectivul de cercetare arheologică a abordat o altă metodă de investigare, pornind de la premisa care s-a dovedit corectă că biserica situată în imediata apropiere a Curții domnești, cunoscută ca fiind ctitoria lui Ștefan cel Mare și având hramul „Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul”, a fost capela Curții Domnești și, deci, a făcut parte integrantă din complexul medieval.

O primă problemă care a creat destule dificultăți a fost aceea de a stabili stratigrafia generală a sitului arheologic. În consecință, s-a început cu trasarea secțiunii S I/1998 (cu lățimea de 2 m. și lungimea de 56 m.) - ca o secțiune magistrală, având orientarea N-S. Axul longitudinal al acestei secțiuni a fost tocmai decroșul sud-vestic al absidei sudice a bisericii. De aceea, s-a stabilit ca toate excavațiile ulterioare, în baza cărora urma să se stabilească stratigrafia generală, să aibă ca reper principal monumentul ecleziastic.

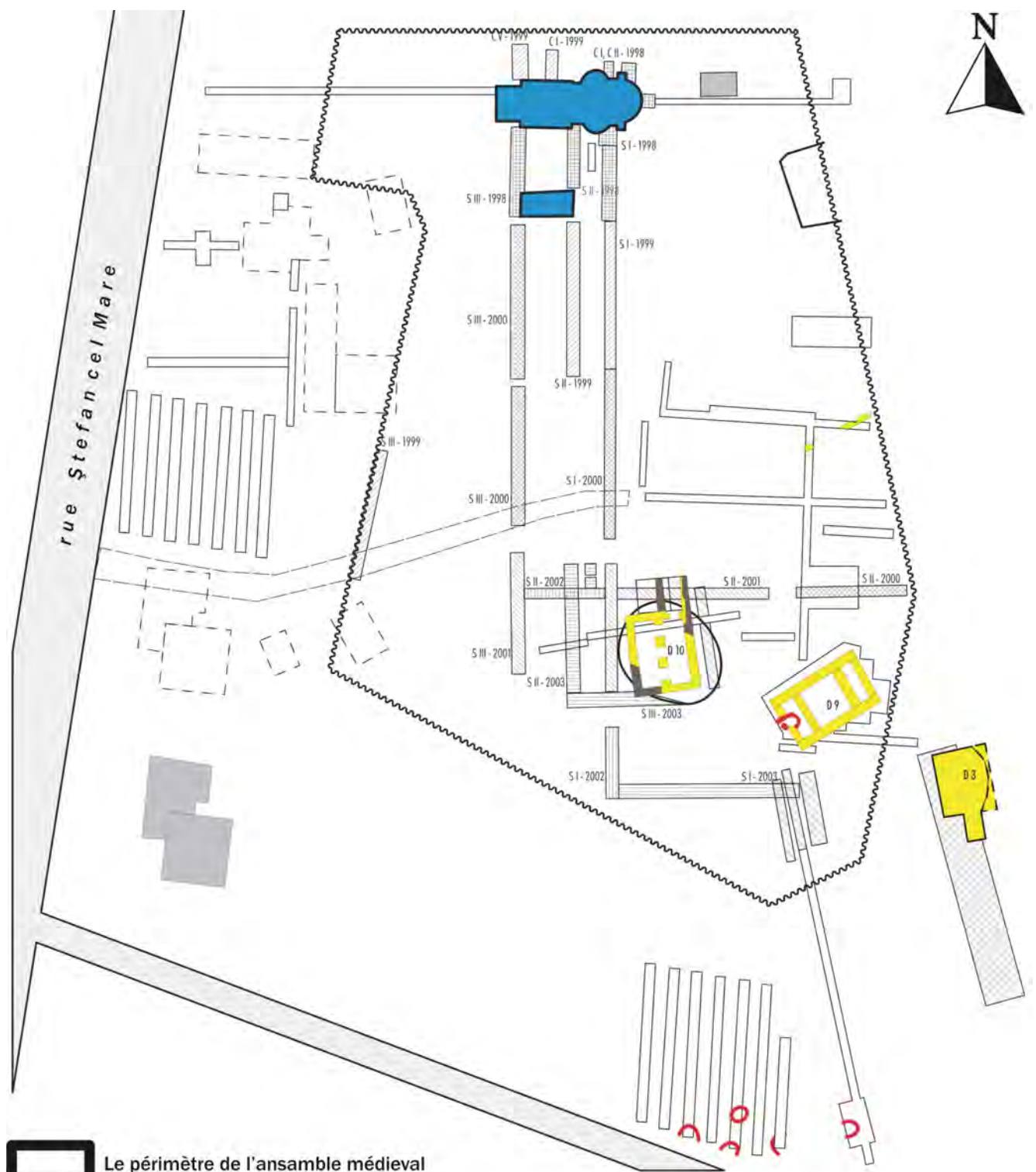
Tot în 1998, concomitent cu S I, s-au trasat alte două secțiuni magistrale (S II/1998 și S III/1998), paralele cu prima și având același scop de a stabili stratigrafia generală a sitului arheologic. Cele două secțiuni amintite au confirmat rezultatele primei magistrale: existența a două fundații de biserici mai vechi sub temelia actualei biserici și a unui cimitir medieval târziu, dar, mai ales, bulversarea straturilor arheologice care nu au putut să lămurească în privința etapelor de construcție, de reconstrucție sau chiar de demantelare. De aici și imposibilitatea noastră, pentru moment, de a stabili exact stratigrafia generală pe axa N-S. Secțiunea S II a fost trasată de aceleași dimensiuni ca S I, dar având ca ax longitudinal tocmai muchia care delimitează fațada vestică a bisericii de cea sudică. Având aceleași dimensiuni, S III a fost executată la egală distanță între primele două magistrale, dar cu axul longitudinal fixat pe linia care delimitează naosul de pronaos. Toate cele trei magistrale începute în 1998 au fost cercetate (din păcate, parțial) și în anii 1999-2005, fiind extinse și numerotate ca atare. Aceste prelungiri au dat, în general, aceleași rezultate pe care le-am amintit mai sus.

Descoperirile de la partea exterioară a fundațiilor bisericii domnești "Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul" din Vaslui au condus la completarea bazei de date referitoare la vechimea și importanța curții domnești care a funcționat în acest târg. Astfel,

s-a constatat că biserica ce dăinuie acum "în picioare" nu aparține epocii lui Ștefan cel Mare, ci este o creație mult mai târzie. Biserica ctitorită de Ștefan cel Mare a fost demantelată până la prima asiză din elevație și avea un plan diferit de cel actual. Edificiul ștefanian a fost clădit pe fundațiile unei biserici mai vechi, cu plan treflat, de dimensiuni sensibil mai mari decât lăcașul care îi urmează. Într-un mai vechi studiu se află o informație care nu a atras atenția în mod deosebit cercetătorilor: "... biserica Sf. Ioan din Vaslui era de piatră, zidită de Ștefan Vodă cel Mare în 1490; dar se vede că mai înainte fusese o altă biserică de lemn, după mormintele aflate acum în interiorul bisericii, din care unul foarte vechiu, anterior zidirii bisericii de piatră, după cum reiese din poziția mormântului așezat nu paralel cu zidul actual, ci cu vechiul perete al bisericii de lemn, care avea direcția răsăritului de iarnă. În mormântul deschis s-au găsit putrezit totul: schelet, veșminte, sicriu. Rama sicriului se vedea ca o dungă roșcată în pământ; iar țărna din cadavrul putrezit cuprindea fire albe și galbene dintr-o hlamidă domnească." În epocă s-a vorbit de un mormânt domnesc și s-a pus chiar problema lui Iurg Koriatovici, chestiune mult discutată în istoriografia românească.

O altă problemă care a necesitat să fie clarificată a fost aceea a datării presupusei biserici de lemn și a celeii mai vechi biserici de zid. Dacă pentru ultima se poate avansa ca perioadă de construcție domnia lui Alexandru cel Bun - în acest caz coroborându-se și cu datele arheologice de la fundațiile civile din cadrul sitului - pentru cea anterioară, din lemn, nu se poate emite nici o ipoteză. Rămășițele din fir metalic amintite în descrierea de mai sus indică mormântul unui personaj important, cu rang și disponibilitate economică, ce putea fi înhumat în interiorul unei biserici (poate și în calitate de ctitor). Dar însăși existența sa, indiferent când înainte de Alexandru cel Bun, este un reper pentru a considera Vasluiul un însemnat centru medieval. Ar mai fi ipoteza că acest mormânt ar fi făcut parte dintr-un vechi cimitir în care s-ar fi construit prima biserică de zid, dar cimitirul din jurul actualei biserici (care ar fi trebuit să suprapună - cel puțin parțial - necropola mai veche) se dovedește a fi generat abia pe la jumătatea secolului al XVI-lea (cea mai veche monedă având anul de emiterie 1535), amplasat fiind pe un teren nederanjat. Această observație întărește concluzia că primele trei biserici - până spre mijlocul secolului XVI-lea - au făcut parte integrantă din complexul medieval Curtea domnească.

Una din problemele importante ale cercetării arheologice de la "Curțile Domnești" Vaslui a fost și aceea a delimitării spațiale și cronologice a cimitirului medieval târziu de la mijlocul secolului al XVI-lea (cu 102 morminte de inhumare creștină), generat de existența bisericii orășenești, în relația sa față de Curtea Domnească propriu-zisă. Astfel, continuându-se extinderea săpăturilor arheologice pe direcția N-S, s-a observat clar că limita sudică a cimitirului menționat a existat dintru început pe aliniamentul care delimitează actuala proprietate a bisericii "Sf. Ioan Botezătorul" de locul unde au existat construcțiile Curții domnești propriu-zise. Acest lucru sugerează faptul că necropola bisericii este mai târzie și aparține fazei în care deja biserica nu mai era capela Curții domnești, ci devenise una orășenească. De aici și ideea noastră că cimitirul apare abia după încetarea funcționalității reședinței domnești propriu-zise (adică, după jumătatea secolului al XVI-lea). Chiar dacă prima monedă descoperită în cimitir datează din 1535 (e vorba de un dublu gros), totuși trebuie spus faptul că durată de circulație a acestui tip de monedă nu este cert cunoscută, așa încât aserțiunea noastră poate fi menținută. De fapt, dacă avem în vedere și imperativul Porții otomane adresat lui Alexandru Lăpușneanu - acela de "a dezafecta" cetățile și

Le périmètre de l'ensemble médiéval

L'Eglise Sf. Ioan et le clocher

Fouilles archéologiques

	1958-59		1998		2001
	1976-79		1999		2002
	1979		2000		2003

Complexes archéologiques

	Murailles
	Foundations
	Fours

Structures modernes

	Batiments
	Structures demolis

Cf. CNM-IV, p. 100.

CAMPANIILE 1998-2005 (Planul general al săpăturilor arheologice)

fortificațiile de apărare ale Moldovei, atunci putem corela încetarea funcționalității Curții Domnești de la Vaslui cu acest eveniment major, deși ea a mai existat o vreme.

Mai mult decât atât, cercetările arheologice care au constat în prelungirea secțiunilor magistrale S I/2000 și S II/2000, cu scopul de a completa imaginea stratigrafică generală a întregului sit arheologic, au confirmat ipoteza emisă anterior - conform căreia **cimitirul** generat în jurul actualei **Biserici "Sf. Ioan Botezătorul"** din Vaslui este o **necropolă târzie** față de ultimul moment de funcționare a **Curții domnești propriu-zise** și datează abia din a doua jumătate a secolului al XVI-lea.

Cele **102 morminte** care aparțineau, în general, oamenilor de rând din târgul Vaslui au avut un inventar relativ sărăcăcios, iar orientarea morților era evident creștinească. Ele au fost descoperite la o adâncime minimă de -1,5 m. (față de actualul nivel de călcare) și la o adâncime maximă de -3 m. (față de actualul nivel de călcare). Aparțineau atât femeilor și copiilor (cu vârste cuprinse între 5-15 ani pentru copii și 18-70 ani pentru femei), cât și bărbaților (cu vârste cuprinse între 18-70 ani). În secțiunea S I/1998, în carourile 1-4, s-au găsit și morminte care aparținuseră preoților bisericii "Sf. Ioan Botezătorul" (5 morminte), dar și unor importante persoane ale orașului (4 morminte). La fel, în secțiunile S II/1998 și S III/1998, tot în primele carouri, am reperat alte opt morminte ale preoților și demnitarilor orașului. Firesc, ele aveau un inventar ceva mai bogat și mai diversificat.

O altă problemă stringentă a cercetării arheologice a sitului medieval de la Vaslui a fost și aceea a redescoperirii vechilor construcții găsite de colectivul coordonat de Al. Andronic și reinterpretarea rolului lor funcțional. Astfel, paralel cu investigațiile arheologice din zona bisericii și din cea a cimitirului, încă din 1998, s-a trecut și la **decopertarea vechilor complexe arheologice** cercetate anterior. Astfel, am reperat fundațiile construcției denumită L 10 (de către Al. Andronic), dar se pare că ele nu constituiau întreaga **locuință domnească**, ci - mai degrabă - doar o **aripă estică a acestei clădiri**. Și această problemă am elucidat-o în cadrul următoarelor campanii de săpături arheologice din anii 2000-2005, când am executat alte două secțiuni, orientate E-V, de mici dimensiuni (2 x 8 m.). În aceeași an, am deschis o a treia secțiune, orientată tot E-V, de aceleași dimensiuni, dar prevăzută cu matori intermediari. Această secțiune ne-a permis să identificăm un **nivel de demantelare** (datând din secolul al XVII-lea). Concomitent, am descoperit și un **nivel de călcare** (tot din secolul al XVII-lea) - aflat în partea vestică a construcției denumită L 10.

Însă, cele mai semnificative rezultate ale săpăturilor arheologice au constat în descoperirea unor ziduri ce provin de la mai multe construcții de suprafață și care formau în trecut **aripa estică** a unei posibile **amenajări cu caracter aulic** din cadrul **Curții domnești**. Aceste ziduri au fost descoperite la o adâncime de -1,55 m. față de actualul nivel de călcare, aveau o orientare SV-NE și o grosime de 1,2 m.

Pentru a urmări traseul acestor ziduri, s-a mai trasat o altă casetă C I/2001, la o distanță de 1 m. spre est față de S I/2001, în care au fost surprinse colțurile dinspre N-E ale zidurilor descrise mai sus. Mai mult decât atât, aceste colțuri de zidărie erau și ele puternic demantelate și suprapuse de construcții moderne. Tot spre est, dar la o distanță de 4 m. față de secțiunea inițială S I/2000, a fost trasată o altă secțiune S IV/2001, cu scopul de a descoperi zidurile de pe latura estică a clădirilor de suprafață mai sus amintite. Și aceste ziduri aveau aceeași grosime, erau puternic demantelate și erau, de asemenea, suprapuse de construcții moderne. O importanță deosebită o reprezintă faptul că și ruinele cunoscute până acum (descoperite în anii 1976-1979 de către colectivul coordonat de profesorul Al. Andronic) fac parte din aceeași aripă estică a "Curților Domnești". De asemenea, trebuie spus faptul că toate aceste ziduri care provin de la **vechiul edificiu aulic** sunt demantelate sistematic și suprapuse de alte construcții moderne, dar urmele lor sunt totuși evidente și ne îndreptătesc să emitem ipoteza că această Curte Domnească a funcționat începând cu un moment plasat undeva cu mult înainte de epoca lui Ștefan cel Mare.

BISERICA DOMNEASCĂ SF. IOAN BOTEZĂTORUL VASLUI

CAMPANIA 1999 (Fundația bisericii stefanieine - 1490)

6. Concluzii

CAMPANIA 2001 (Secțiunea I - ruinele construcției aulice)

CAMPANIA 1987 (Complexul Gropii de var 1)

Ca o primă concluzie, putem spune că cercetările arheologice sistematice de la "**Curțile Domnești**" Vaslui au demonstrat rolul economic, strategic comercial, militar și politic-administrativ pe care l-a avut târgul Vaslui în Țara Moldovei. Acest **sit arheologic** a reprezentat un complex medieval de tip **reședință domnească temporară** (datând din sec. al XV-lea și până în sec. al XIX-lea). De altfel, investigațiile arheologice din toate perioadele au demonstrat faptul că această **reședință domnească cu caracter temporar** a coagulat întreaga **viață a târgului Vaslui**, prin prezența **atelierelor meșteșugărești**, a **negustorilor**, a **centrului aulic (cancelariei domnești)**, dar și a **fortificației de apărare** și a **zidului de incintă**. **Curtea domnească** de la Vaslui a jucat un rol major în efortul de consolidare a Țării Moldovei. Nu trebuie neglijat nici rolul spiritual-ortodox al **capelei Curții domnești - biserica domnească "Sf. Ioan Botezătorul"**, cea care s-a transformat din **biserică domnească** într-un **locaș de cult al orășenilor**.

Din punct de vedere **stratigrafic**, săpăturile arheologice de până acum au evidențiat existența a cel puțin **3 etape de evoluție** ale zonei "**Curților Domnești**" din Vaslui: o primă etapă datează din **prima jumătate a secolului al XV-lea**, următoarea etapă coincide cu **epoca lui Ștefan cel Mare**, iar a treia etapă datează cel mai devreme de la **mijlocul secolului al XVI-lea**. Dacă avem în vedere și situația de la **Biserica "Sf. Ioan Botezătorul"** din apropiere (cu aceeași evoluție în **3 etape**), se poate concluziona că întregul **complex unitar al "Curților Domnești" din Vaslui** (adică, **Curtea domnească propriu-zisă și Biserica**) datează din prima parte a domniei lui Alexandru cel Bun sau cel mult contemporană cu urmașii acestuia. De aici și pluralul "**Curțile Domnești**" din Vaslui. Însă, de la mijlocul secolului al XVI-lea, **capela de Curte** este adaptată necesităților mai mari de cult și, astfel, devine o **biserică a orășenilor**. În același timp, imediat **după încetarea funcționalității reședinței domnești propriu-zise** (adică, după jumătatea sec. al XVI-lea) apare **cimitirul medieval târziu** cu cele **102 morminte creștine** cu un inventar relativ sărăcăcios. Cu toate acestea, reședința domnească de la Vaslui a continuat să mai existe o vreme.

Așadar, dacă la începuturi a existat o **biserică din lemn**, a urmat construirea unei **biserici cu plan treflat** (a cărei fundație se află sub cea a bisericii ștefaniene și care poate să aparțină lui Alexandru cel Bun sau fiilor acestuia), peste ruinele căreia s-a ridicat, în 1490, cunoscuta **biserică de plan triconc moldovenesc** (a lui Ștefan cel Mare), în timp ce **actuala construcție ecleziastică** (aflată "în picioare") a fost construită abia în 1820, chiar dacă pisană reîncastrată în fațada principală este cea de la biserica ștefaniacă. Astfel, urmele ctitoriei din 1490 a marelui domn se află sub fundația actualii biserici. Oricum, această problemă rămâne deschisă, până la cercetarea în interior a bisericii.

Cu toate acestea, bulversarea straturilor arheologice care ar fi putut să ne lămurească în privința etapelor de construcție, de reconstrucție sau chiar de demantelare a făcut imposibilă, pentru moment, stabilirea exactă a **stratigrafiei generale** pe axa N-S. Această bulversare stratigrafică s-a datorat atât intervențiilor moderne care au afectat terenul, cât și a resturilor de zid din aceeași perioadă.

Din punct de vedere **planimetric**, situația de la "**Curțile Domnești**" din Vaslui s-a modificat, ca interpretare, în urma săpăturilor arheologice. Ea arată deja faptul că cele cunoscute până acum reprezintă doar elemente de sub construcție ale unei construcții care are un plan ce poate fi asemuit cu cel al unui **palat cu două laturi** - unite între ele printr-un corp de clădiri de suprafață. Între cele două aripi se profilează existența unei **Curți de reprezentare**, sub forma amenajărilor întâlnite la marile Curți ale Seniorilor europene din Occidentul Medieval. De altfel, această ipoteză nu o mai regăsim printre observațiile istoriografice făcute până în prezent de către cercetătorii români care s-au ocupat de problematica Curților Domnești de la noi (e vorba de Mircea D. Matei, Emil Iamandi, Nicușor Constantinescu, Gheorghe Cantacuzino etc.).

În ceea ce privește evoluția **construcției cu caracter aulic** din cadrul sitului arheologic "Curțile Domnești" de la Vaslui, se

poate afirma faptul că elementele de arhitectură care s-au mai păstrat până acum nu pot constitui dovezi peremptorii pentru a fi susținută ideea că ele ar aparține unei epoci mai vechi decât prima jumătate a secolului al XV-lea. Aceasta nu înseamnă că obiectivul arheologic cercetat își pierde din importanța sa, datorită elementelor moderne care îl suprapun. Mai degrabă, urmează ca cercetările ulterioare să conducă la curiozitatea de a clarifica întreaga evoluție arhitecturală a construcțiilor de la "Curțile Domnești" din Vaslui.

7. Propuneri de conservare, restaurare și protejare a sitului arheologic

Pe viitor, pentru conservarea, protejarea și punerea în valoare (din punct de vedere muzeistic și turistic) a "**Curților Domnești**" de la **Vaslui**, actualul colectiv de cercetare arheologică propune următoarele **măsuri**:

- obtinerea definitivă a căii de acces (aleea Ghica-Vodă) care străbate, pe direcția E-V, actualul sit arheologic, precum și **îngrădirea zonei acestui sit** fie cu panouri din tablă, fie cu gard viu (în scopul delimitării și protecției sale);

- **marcarea** cu dale și tablă ondulată a **fiecărui zid** care a aparținut complexului medieval "Curțile Domnești", precum și **protecția individuală** a acestor ziduri;

- **punerea în valoare muzeistică a pietrelor și lespezilor de mormânt** (descoperite fie în săpătură arheologică, fie în cadrul construirii sau restaurării bisericii actuale), prin crearea **in situ** a unui **mini-muzeu** în aer liber, sub forma unui **lapidarium**;

- marcarea, prin dale divers colorate, a **principalelor etape de evoluție ale bisericii** "Sf. Ioan Botezătorul" din Vaslui: **etapa**

CAMPANIA 1976 (Zidurile Locuinței domnești – L.9)

CAMPANIA 1976 (Ruinile Palatului Domnesc)

CAMPANIA 1958 (Beciul domnesc)

CAMPANIA 1998 (Secțiunea III, Caroul 1, Mormintele M.21 și M.22)

I - prima fundație, aparținând unei **biserici de plan treflat, etapa a II-a** - fundația **bisericii ștefaniene, de plan triconc și etapa a III-a** - fundația **actualei biserici**, construită la **1820**. Considerăm necesar acest lucru, întrucât credem că restaurarea-conservarea și punerea în valoare muzeistică a reședinței domnești propriu-zise și, deopotrivă, a bisericii trebuie să se desfășoare în mod unitar;

- crearea unui **Parc arheologic**, prevăzut cu **spații verzi între zidurile restaurate și suprînălțate**, cu **parcări auto, grupuri sanitare, ghișee și căi de acces** pentru publicul vizitator (în scopul punerii în valoare muzeistică și turistică a acestui sit arheologic).

BIBLIOGRAFIE

- Andronic Alexandru, **Considerații privind geneza orașelor medievale din Moldova în lumina urbanizării localității Vaslui**, în "Historia Urbana", nr. 1, tomul II, București, 1994, p. 19-22.

- Idem, **Curtea Domnească de la Vaslui în vremea lui Ștefan cel Mare**, în "Muzeul Național", nr. VI, București, 1982, p. 153-166.

- Idem, **Mărturiile arheologice privind continuitatea de locuire pe meleagurile vasluiene**, în "Acta Moldaviae Meridionalis" - Anuarul Muzeului Județean Vaslui, nr. I, Vaslui, 1979, p. 9-18.

- Idem, **Mărturiile arheologice și istorice, cap. II**, în vol. **Cronica Vasluiului. Partea I**, autori: Al. Andronic, Mihai Ciobanu și Petru Nicula, Iași, Editura Publirom, 1999, p. 43-94.

- Andronic Alexandru, Bauman Ionel, Istrate Magda, Maxim-Alaiba Ruxandra, Popescu Rica, **Șantierul arheologic Vaslui. Principalele rezultate ale săpăturilor din anii 1976-1977**, în "Acta Moldaviae Meridionalis", nr. I, Vaslui, 1979, p. 101-118.

- Andronic Alexandru, Ioniță Ion, Banu Florentina, **Șantierul arheologic Vaslui**, în "Materiale și cercetări arheologice", nr. VIII, București, 1962, p. 795-802.

- Andronic Alexandru, Neamțu Eugenia, Banu Florentina, **Săpăturile de salvare de la Vaslui**, în op. cit., VIII, 1962, p. 89-101.

- Andronic Alexandru, Olaru Ioan, **Biserica "Sf. Ioan Botezătorul"**, cap. III, în volumul **Cronica Vasluiului. Partea I...**, p. 95-134.

- Andronic Alexandru, Popescu Rica, **Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice de la Vaslui-Curțile Domnești, din anul 1978**, în "Acta Moldaviae Meridionalis", I, 1979, p. 119-128.

- Bogdan Ioan, **Documentele lui Ștefan cel Mare**, vol. II,

București, 1913, p. 274-279.

- Asăvoaie Costică, **Rolul reședințelor domnești în consolidarea statului moldovenesc**, în "Arheologia Moldovei", nr. XXVIII, 2005, Iași, Institutul de Arheologie, p. 110-122.

- Asăvoaie Costică, Matei D. Mircea, Chiriac Laurențiu, Predoi Veronica, **Rapoartele arheologice privind cercetarea "Curților Domnești" de la Vaslui, campaniile 1998-2005** (publicate în **Cronica cercetărilor arheologice din România**, volume apărute între anii 1999-2005, sub egida Serviciului Arheologie din cadrul Ministerului Culturii și CIMEC - Institutul de Memorie Culturală).

- Idem, **Investigațiile arheologice sistematice de la "Curțile Domnești" Vaslui din anii 1998-2003**, în "Acta Moldaviae Meridionalis", nr. XXII-XXIV, Vaslui, 2004, vol. I, p. 83-129.

- Cihodaru Constantin, **Alexandru cel Bun (23 aprilie 1399 - 1 ianuarie 1432)**, Iași, Editura Junimea, 1984, p. 54-67.

- Idem, **Din nou despre lurg Coriatovici și luga Vodă**, în "Acta Moldaviae Meridionalis", I, 1979, p. 139-150.

- Costăchescu Mihai, **Documentele moldovenești înainte de Ștefan cel Mare**, II, Iași, 1932, p. 680-682.

- **DIR**, A. Moldova. **Veacul al XVII-lea**, vol. II, București, Editura Academiei Române, București, 1954, p. 263 și p. 278.

- **DRH**, A. Moldova, I, nr. 54, p. 79 - 80.

- **DRH**, A. Moldova, vol. III, documentul nr. 96, p. 188-193.

- Gheorghiu Teodor Octavian, **Cetățile orașelor. Apărarea urbană în centrul și estul Europei în Evul Mediu**, București, Editura Simetria, 2000, p. 96-102.

- Ghibănescu Gheorghe, **Surete și izvoade**, vol. XV (**Documentele târgului Vaslui**), Iași, Institutul de Arte Grafice „Viața românească”, 1926, p. 2-3.

- Giurescu C. Constantin, **Târguri sau orașe și cetăți moldovene din secolul al X-lea până la mijlocul secolului al XVI-lea**, Ediția a II-a, București, 1997, p. 326.

- Gorovei S. Ștefan, **Întemeierea Moldovei. Probleme controversate**, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 1997, p. 293-300.

- **Istoria Românilor**, vol. IV, **De la universalitatea creștină către Europa „patriilor”**, București, Editura Enciclopedică, 2001, p. 320-323.

- Ungureanu Alexandru, **Orașele din Moldova. Studiu de geografie economică**, București, Editura Academiei Române, 1980, p. 16.

Corneliu VĂLEANU

Dor de Nechita

(Nichita Stănescu, n. 31 martie 1933 - 12 decembrie 1983)

Ai intrat în sanctuarul muzei Euterpe cu SENSUL IUBIRII
Ca să te cauți printre ELEGII

ȘI-n EPICA MAGNA,

Ți-ai așternut gândurile în NECUVINTELE tale,

Atotcunoscător în tainele ALFA,

Acolo unde există OUL ȘI SFERA

Și NODURI ȘI SEMNE,

Nu te-ai temut de MĂREȚIA FRIGULUI

Stând ca un soldat de gardă în ROȘU VERTICAL

Și mai știi că ți-ai pus pe frunte LAUS PTOLOMEI,

De peste Dunăre ne-ai spus despre BELGRADUL ÎN

CINCI PRIETENI,

Ne-ai cântat ÎN DULCELE STIL CLASIC

După o întâlnire de taină cu Eminescu

Într-UN PĂMÂNT NUMIT ROMÂNIA,

Vibrându-ți existența în CLAR DE INIMĂ

Cu buciul de Miorița,

Lăsând pentru noi DREPTUL LA TIMP

Cu niște OPERE IMPERFECTE,

Iar din eternitate ne-ai trimis ANTIMETAfizica.

Vino, Nechita, vino!

Și ție ți-e dor de O NOUĂ VIZIUNE A SENTIMENTELOR.

Notă: Cu majuscule sunt trecute toate volumele sale de poezii.

Gh. RÂMBOIU-BURSUCANI

Meditație despre scriitori

Scriind dai nobil sens gândirii
Plăsmuind artă din cuvânt
Eternă faclă pe pământ
Hrană mentală omenirii.

Trudind pe un sanctuar sfânt
Arhanghelii literaturii
Împodobesc trupul culturii
Cu arta dulcelui cuvânt.

Slujindu-și cu nalt crez menirea
Preavrednicilor scriitori
Le fie viața numai flori
Și sempiternă amintirea.

Rondel pentru Nichita

În urbea noastră s-a născut
Acela ce avea să fie
Izvor de spirit absolut
Lucefăr nou, în poezie.

Pururea-n noi, ca și-n trecut
Simbol, Ploieștiului mândrie
În urbea noastră s-a născut
Acela ce avea să fie

Un monstru sacru, ce-a făcut
Un monument de poezie
Lăsată nouă drept făclie...
Acest bonom, cult și tăcut
În urbea noastră s-a născut.

Nichita Stănescu

Primele relatări ale călătorilor străini despre arealul actualului județ Vaslui

Dan RAVARU

Partea României cuprinsă între Siret și Prut a fost străbătută de drumuri comerciale avant-la-letre încă din Neolitic, de aceea, în Antichitate, zona a fost în atenția lui Herodot, care cunoștea străvechiul traseu al râului Bârlad, sau al lui Ptolemeu, care semnalează o cetate dacică, Zargidava, între Roman și Vaslui. Și în Evul Mediu au existat nenumărate prezențe ale unor străini pe teritoriul nostru, dar consemnările în scris au întârziat în timp.

Ca în orice prezentări ale unor populații străine, atunci când „îl cunoști pe celălalt” este greu să te eliberezi de subiectivitate. În acest context, o notă comună a impresiilor călătorilor străini a fost uimirea. Îmbrăcămintea, din suman de culoare brună, o vedeau drept grosolană și peste măsură de păroasă, la fel căciuliile în formă de piramidă, sau opincile. În același registru se înscriau casele de lemn, prea puțin ridicate de la pământ, făcute din lemn, lipite cu lut, acoperite cu stuf sau paie (C.S., I, p. 404). Se mai mirau, străinii, în speță Anton Veraxix, în „Descrierea Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești”, de faptul că „moldovenii țin morțiș la portul lor și acela dintre ei care ar adopta, de la turci (cum au făcut muntenii), ori de la alt neam, vreo parte a portului sau a armelor lor, sau oricare lucru de acest fel, e pedepsit cu moartea.” (C.S., I, p. 405).

Un alt loc comun în relatările străine constă în observații asupra limbii, pe care cei mai mulți o consideră o latină plină cu greșeli sau o italiană stricată. Fără să intenționeze, la modul conștient, aceasta, ei promovează ideea originii latine a limbii române, semnând, desigur, și influențele străine. La caracterizările de ordin general să mai adăugăm numai sublinierea lui Nicolaus Olahus, conform căruia moldovenii sunt mult mai statornici și mai viteji decât muntenii.

Să trecem, în continuare, la informațiile punctuale asupra teritoriului actualului județ Vaslui.

În arhivele Vaticanului s-a găsit o descriere anonimă a Moldovei, din 1528, de fapt o informare pentru Ferdinand von Habsburg. Dacă alți călători se refereau la sate, aici întâlnim o altă imagine: „Se pot înșira pe nume câteva locuri mai însemnate, adică orașe și cetăți din Moldova ... Vaslui (Wazlo), Târgul Huși (Hustwaros) și Bârlad (Barlat).” (C. S., I, p. 199). Uneori, însă, așa cum face raguzanul (locuitor din Ragusa, actualul Dubrovnik) Felix Petancic, Vasluiul este localizat greșit, între Muntenia și Muntenia.

Perioada foarte frământată când s-au succedat domniile lui Alexandru Lăpușneanu și Iacob Heraclit Despot, ambele domnii sfârșite tragic, prezența străinilor a fost deosebit de intensă. Din Transilvania sunt trimiși trei soli, Petru Gerendy, Anton Garda, Ambrozie Szabo, care trebuie să străbată o bună parte din Moldova pentru a-l găsi pe Alexandru Lăpușneanu. „Când au sosit solii domnilor locuitori ai Transilvaniei, în ziua de 19 martie 1554, în Moldova, în târgul Hușilor (Oppidum Hust), l-au găsit acolo pe voievodul moldovean.”

Un personaj interesant al epocii este Ioan Belsius, agent imperial al Habsburgilor. S-a născut la Eperjes (actualmente Presov, în Slovacia), din părinți germani, dar a crescut între unguri. Trimis de Habsburgi să-l spioneze pe Despot-Vodă, a devenit un apropiat și chiar un devotat al acestuia. Într-o scrisoare către împăratul Maximilian spune: „Am venit acum peste râurile Nistru (greșeală pentru Siret) și Moldova spre râul Bârlad (Ad Barla) la orașul numit Vaslui (Oppidum Vaslo).” Scrisoarea este datată 19 aprilie 1562, Vasluiul fiind desemnat drept loc de redactare.

Un alt străin prezent în încurcarea perioadă a lui Alexandru Lăpușneanu – Despot-Vodă este un oarecare Laurețiu, tot agent secret, din partea conducerii secuilor și sașilor. Cităm dintr-o scrisoare a sa, în care apare și o coincidență de nume: „Eu, Laurențiu, servitorul măritului Laurențiu Korniș, am fost trimis de domnul meu, cu consimțământul strălucitului domn general, în ziua de 17 februarie (1551), de curând, la Alexandru, voievodul Moldovei, pe care l-am găsit la Vaslui”.

O iscoadă ungurească informează, pe 10 aprilie 1564: „Se spune că teritoriul orașelor Iași (Iaz) și Huși (Hws), împreună cu partea de jos a țării, în această retragere a lui Tomșa, au fost pustiite

de turci și tătari și date ca pradă cu voia lui Alexandru (Lăpușneanu).” (C.S., II, P. 311).

O situație deosebită apare după moartea lui Lăpușneanu, care lăsase doi fii, cel mai mare ocupând tronul. O altă iscoadă anonimă ungurească relatează, în iunie 1568, în legătură cu evenimentele respective: „Bogdan a trimis pe fratele său mai mic, Petru, în orașul Bârlad, ca să locuiască acolo.” (C.S., II, p. 391). Citind, în continuare, textul, aflăm că Petru „simțind gândul rău al fratelui său, fuge în Turcia”.

Un călător străin care a provocat multe încurcături prin scrierile sale în legătură cu istoria Moldovei a fost polonezul Maciej Strykowski. Militar de origine, totodată un intelectual de valoare, a scris o lucrare de mari dimensiuni, intitulată: „Cronica Sarmatei europene”. Lucrarea a fost, însă, contestată de italianul Guagnini – și acum există, încă, îndoeli asupra adevăratului autor. El face observații generale asupra românilor, între care reținem faptul că amintirea lui Ștefan cel Mare era vie și onorată atât la moldoveni, cât și la munteni, în ambele țări românești existând cîntece de slavă pentru marele voievod. Între 1574 și 1575 trece prin Moldova și, în însemnările sale, apare un text care a provocat mari discuții: „Mărturisesc, după aceea, letopisețele lituane și rusești, că pe Lurie Koriatovici l-au luat moldovenii la domnie sau ca voievod al Moldovei și Valahiei, pentru vitejiile sale de cavaler, și l-au ridicat la Suceava, la capitală, după obiceiul lor. Totuși, deoarece la dânsii este înăscută nestatornicia și deasa schimbare a stăpânilor, l-au otrăvit pe Lurie Koriatovici la Suceava. A fost înmormântat la Vaslui, o mănăstire zidită la o jumătate de zi de mers de Bârlad, unde eu însumi am fost în 1575.” (C.S., II, p. 451). Acest text i-a derutat pe mulți istorici, iar cercetările actuale (prezentate, pe larg, în lucrarea mea „Ștefan al II-lea și Vasluiul, capitala Moldovei”) au demonstrat că Lurie (Jurg) Koriatovici nu a domnit niciodată în Moldova, ci la nord de aceasta, în Galiția. Confuzia a sporit, datorită datării orașului Vaslui în funcție de acest text, ca existând din 1375. Această interpretare a textului, aparținând lui Gheorghe Ghibănescu, sub semnul îndoielii, însă, a fost speculată în 1975, când s-a sărbătorit o pretinsă vechime a Vasluiului, de 600 de ani, odată cu aniversarea a 500 de ani a bătăliei de Podul Înalt, Vaslui. Acest fals istoric este înscris și acum la intrarea în Consiliul Județean Vaslui și de zeci de ani de subliniaz perpetuarea erorii respective, dar, cum spunea profetul, „în deserto clamavi, Domine!”. Alte observații ale călătorului polonez, privind bătălia de lângă Vaslui, se înscriu între adevărurile istorice.

În luna mai 1852, primul englez care ajunge în Țările Române trece și prin zona noastră. Este vorba de John Newberie, negustor din Londra, care a vizitat locurile sfinte și, la întoarcere, a vrut să vadă cât mai multe ținuturi noi. „În ziua a șasea am plecat din Fălciu (Falchen). În ziua a șaptea, dimineața, am ajuns la un mic orașel numit Huși (Hus), care este așezat la marginea unei păduri.” (C.S., II, p. 517).

În curând, după numai trei ani, ne vizitează un alt englez, Henry Austelle. El era trimisul lui William Harvorne, ambasadorul Angliei la Constantinopol. Acesta vrea să ajungă în țara sa plecând din capitala Imperiului Otoman, iar drumurile îl poartă prin părțile noastre. „Pe 12 octombrie 1585 am ajuns la Fălciu, pe râul Prut.” (C.S., III, P. 184).

Catolicii duceau, după cum se știe, o propagandă destul de intensă în Țările Române, credința ortodoxă a acestora nesimțindu-se, însă, impietată, românii fiind, ca întotdeauna, toleranți. Astfel, Francesco Pasti, călugăr franciscan din Candia (Creta), face o cercetare a situației catolicilor din Moldova. El avea reședința la Târgoviște, unde conducea o mănăstire a conventuarilor franciscani. El specifică: „La Bârlad (Berladi) o biserică, la Vaslui (Vasiludi) o biserică.” (C.S., III, p. 638).

Nicolae Iorga a evidențiat, în „Istoria Românilor prin călători”, marea importanță a informațiilor de acest fel, care vor deveni mult mai bogate, pe parcursul timpului, pentru întregirea imaginii devenirii noastre ca neam.

- va urma -

Moartea lui Stalin

- urmare din pagina 1 -

Stalin suferă un atac cerebral în noapte de 1 spre 2 martie, pentru ca apoi pe 5 martie la ora 21.50 Stalin să decedeze în urma unui stop cardio-respirator.¹

Scânteia din 4 martie nu relatează nimic despre starea "generalisimului", în spiritul tăcerii generale din întreg lagărul communist. Mai mult activitățile s-au centrat în continuare pe el ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat: la Academie începea o sesiune special consacrată "genialei opere a tovarășului I.V.Stalin"², eveniment care se suprapune peste o sesiune dedicată aceluiași scop de către Universitatea din Moscova.³ B rusc, pe 5 martie,⁴ apar primele comunicate medicale ale PCUS asupra stării de sănătate, cel mai important fiind datat 3 martie, dar care nu a primit aprobare din partea autorităților române decât pe 5 martie.

Scânteia, 6 martie 1953, p.1, Time Magazine, January 4, 1943

Surprinzător, poate pentru unii care nu citeau decât ziarul Scânteia, pe data de 6 martie apare brusc un ferpar care anunță moartea lui Stalin. Prima pagină este în întregime dedicată acestui eveniment, ferparul fiind însoțit de o fotografie, cea clasică în uniformă de generalisim, de un comunicat al PCUS și de altul al comisiei medicale care asistase la agonia "marelui conducător". Tonul este înghețat, rece efectul fiind adâncit de tușul negru în exces. Pagina a doua e deasemenea consacrată lui Stalin, accentul punându-se pe unitate, pe strângerea rândurilor în jurul partidului etc. Nu este uitată ziua de 6 martie 1945, începutul comunicării României (6 Martie 1945 o etapă însemnată în lupta pentru democrația populară).⁵ Pagina a treia are în partea de sus a paginii un chenar în care cu caractere foarte mari era scris "Tovarășul Iosif Vissarionovici Stalin a încetat din viață", iar în continuare sunt alte buletine medicale din ziua precedent ca și un îndemn mobilizator "Vorn face zid mai puternic în jurul steagului glorios al lui Lenin-Stalin!" îndemn cu rolul de a anunța lumea imperialistă că lupta va continua iar comunismul va învinge etc. Doar ultima pagină, cea externă, își păstrează destinația obișnuită fiind prezente mai multe articole cu tematică aferentă.

Scânteia din 7 martie 1953 este aproape în întregime dedicată funeraliilor lui Stalin. Prima pagină este încadrată de un chenar negru, același chenar încadrând în pagina a doua numele conducătorului sovietic. Prima pagină este pentru comunicatele oficiale, a treia succesiunii la putere (distribuția funcțiilor, revenirea lui Jukov etc.), iar pagina a patra conține jumătate articole elogioase la adresa lui Stalin, jumătate știri de pe globul "comunism".⁶ Cea mai interesantă este pagina a doua în care oficialitățile ridică osanale celui dispărut. Stalin este "eliberatorul, sprijinitorul, prietenul scump al poporului nostru" (C.Parhon), "marele geniu al omenirii progresiste" (M.Sadoveanu), "învățătorul și conducătorul nostru" (Gh.Chitic, prim secretar al Comitetului regional de partid Iași), "gloriosul făuritor al victoriilor" (General-maior Al.Paraschiv), el fiind totodată cel care "ne -a învățat cum să ne construim fericirea" (N.Vasu, erou al muncii socialiste, stahanovist la uzinele Mathias Rakosi"), noi pășind pe "pe drumul luminos deschis de scumpul

nostru părinte și învățător" (Gh. Tache, președintele gospodăriei colective din Livedea, regiunea București), amintirea lui fiind păstrată prin "noi succese în producție" (Ana Boghină, stahanovistă la Industria Bumbacului B"). Pagina este completată cu mesajul cultelor din RPR în care își îndeamnă credincioșii să se roage la Dumnezeu pentru lupta pentru pace etc.

Scânteia din 8 martie are fiecare pagină cu chenar negru care încadrează numele conducătorului. Doliul este declarat până pe 9 martie, orice manifestație de divertisment fiind suspendată. Nu lipsesc osanalele din pagina a doua semnate de academicieni (G.Călinescu, "O figură gigantică a istoriei"), țărani, stahanoviști, ingineri; sunt prezente reportaje din întreaga țară care deplâng pierderea suferită.⁷ Este primul număr al Scânteii dedicate în totalitate lui Stalin.

Va fi urmat de cel din 9 martie, dedicate funeraliilor. La ora 11 întreaga țară urmează a încremeni, timp de 3 minute orice activitate umană din orașe (inclusiv pietonii!!!!) fiind oprită, trenurile, vapoarele se opresc, cursurilor școlilor sunt suspendate.⁸ La București și Brașov (Orașul Stalin) urmau să fie ceremonii special încheiate cu 24 de salve de tun, în timp ce toate sirenele disponibile ar fi sunat în acele 3 minute. O țară întreagă se oprea în loc în sunet de sirene pentru a-i aduce un ultim omagiu "marelui și nemuritorului conducător și părinte!"

Numărul din 10 martie va avea 6 pagini, pentru a cuprinde tot ce s-a întâmplat în ziua anterioară. Prima pagină cuprinde doar cuvântarea lui Malenkov însoțită de o fotografie din Piața Stalin din București,⁹ în timp ce paginile 2,3,4 cuprind alte cuvântări, reportaje etc, iar ultimile două pagini relatează impactul internațional, mesajele de susținere pentru "încercatul popor sovietic" venind din Canada în Norvegia și din Argentina în China.

Acesta este conținutul și numărului din 11 martie.¹⁰ Interesantă este imaginea din pagina a doua în care apar împreună Stalin, Mao Zedong și Malenkov, fiind un fel de succesiune la putere a ultimului, legitimată de prezența alături de marele dispărut.¹¹

Scânteia din 12 martie este ultimul dedicat evenimentului, jumătate acoperind întoarcerea delegației din URSS, reportaje interne etc., iar cealaltă jumătate prezentând telegrame de condoleanțe din întreaga lume.¹²

Viața revine la normal, se redeschid cinematografele (doar cu filme sovietice ce-l au în prim-plan pe Stalin), se pregătesc evenimente (crosul de 1 mai), sunt reluate atacurile asupra imperialiștilor etc.¹³

Așa se sfârșea omul care 1943 fusese proclamat "Man of the Year", în cea mai gigantică baie de mulțime postumă care a existat vreodată. Nimbul lui era la zenit, numele lui era rostit cu teamă, ușurare sau speranță de sute de milioane de oameni, figura lui o întâneai pe toate latitudinile globului, statuile lui supravegheau scrutător mulțimile obediente.

7 „Vom lupta fără preget pentru cauza măreată a lui Lenin și Stalin”, Scanteia, an XXII, nr.2602, p.3

8 Scanteia, an XXII, nr.2603, p.2

9 Scanteia, an XXII, nr.2604, p.1

10 În relatarea din orașul Galați apare că una din cuvântări îi aparține lui Petre Saghin, stahanovist la Sovromnaval, Scanteia, an XXII, nr.2605, p.1. Interesant este că un personaj cu acest nume, născut la Cernăuți în 1935, emigrează în SUA în 1964, fiind mașinist 25 de ani la Caterpillar , <http://www.findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi?page=gr&GRid=5949286>

11 O poză asemănătoare apăruse cu două zile mai devreme, dar era mai oficială, Malenkov fiind la microfon iar Stalin la prezidiu.

12 Scanteia, an XXII, nr.2606

13 Scanteia, an XXII, nr.2607

1 Scanteia, an XXII, nr.2600, p.1, vezi și raportul secret al CIA din 16 iulie 1953 p.1

2 Scanteia, an XXII, nr.2598, p.1

3 Scanteia, an XXII, nr.2598, p.3

4 Scanteia, an XXII, nr.2599, p.1

5 Ibidem, p.2

6 Scanteia, an XXII, nr.2601

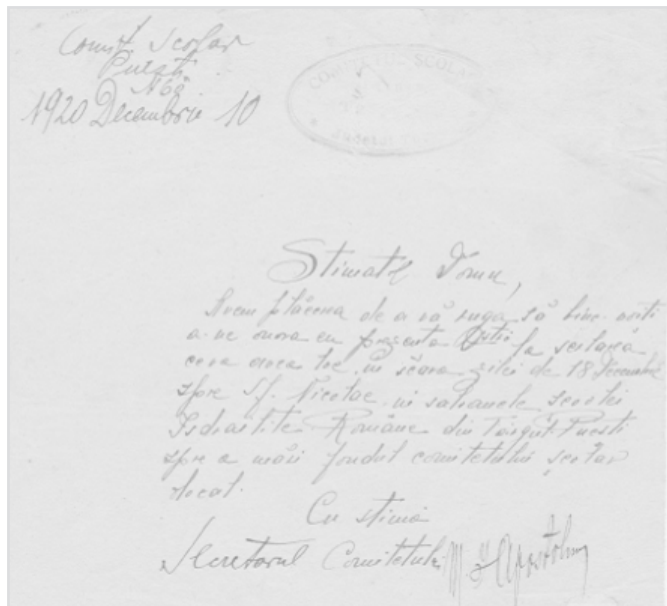
Învățământul din județele Vaslui, Tutova și Fălciu în perioada interbelică (2)

Odată cu începerea anului școlar 1918-1919 se introducea sistemul claselor în locul diviziei din școala rurală:

De asemenea, se anunțau învățătorii din Revizoratul Tutova că de la 1 aprilie 1918 „ne vom conduce după calendarul Gregorian. Ziua de 1 aprilie va purta data de 14 aprilie. Biserica va rămâne, deocamdată, a se conduce după calendarul iulian.”¹

Se produceau modificări și la nivel administrativ. Județul Tutova era împărțit în trei circumscripții școlare, după numărul revizorilor școlari: Circumscripția 1 la centru (Bârlad), Circumscripția 2, la nord, și Circumscripția 3 la sud. Școlile Puiesti – târg, Puiesti sat, Bărtăluși, Gâlțești, Rotari, Ruși, Strâmba, Lălești, Călimănești, Cristești, Fântânele făceau parte din Circumscripția a doua, și „erau puse sub controlul domnului revizor școlar clasa a II-a, I. C. Antonovici”.²

Ministerul Instrucțiunii și Cultelor emitea Decretul Lege cu nr. 3138/1919 cu privire la organizarea comitetelor școlare care aveau menirea de a strânge fondurile de carte și a pune în funcțiune școlile. Învățătorul este „suffletul care trebuie să stăruie mult și mai energic pentru aducerea la îndeplinire a legii învățământului”. Ministrul din acea vreme, dr. Angelescu, menționa că din comitet trebuia să facă parte primarul, preotul, fruntași ai satului și învățătorul. Sarcina principală era strângerea de fonduri pentru „satisfacerea nevoilor urgente ale școlii” odată cu începerea noului an școlar. Până atunci, comitetul avea datoria de a organiza serbări, colecte, trebuia să facă apel la proprietarii și oamenii de seamă din comună ca să ajute pe cât posibil, școala, întrucât era nevoie urgentă de reparare a localurilor, de procurare de combustibili pentru încălzirea instituțiilor de învățământ.

Primăvara anului 1920 pune pe învățătorul român în încercarea de a dovedi „că în el sălășluiește o putere de muncă închinată maselor poporului, fiind un exemplu de dăruire și muncă pentru țărani împroprietăriți prin reforma agrară din 1921. Revizorul școlar I. V. Balmuș, îndemna învățătorii să facă „Începutul cel bun și să înceapă cu lucrarea grădinilor școlare și a celor proprii, povățuind sătenii, în mijlocul cărora trăiau, să respecte autoritățile și să nu se atingă de bunurile altora. Țărănimea trebuia să știe că nu a fost făcută proprietară pentru a-i satisface o ambiție,

ci i s-a înlesnit să-și arate puterea de muncă. Orice petic de pământ nelucrat era o dovadă împotriva împroprietării”.³ Însă, nu toți învățătorii aveau mijloacele financiare necesare pentru a lucra pământul și erau nevoiți să-l arendeze prin licitație publică. Aceasta se făcea în prezența Subrevizoratului Școlar și se aproba în Comitetul Școlar Județean. Arenda se plătea înainte de ridicarea recoltei. În caz de neplată, Comitetul Școlar avea dreptul să vândă recolta, să rețină arenda și să dea arendașului restul din suma obținută.

Pentru punerea în aplicare a Decretului Legii 1407/1920,

Școala	Suma de plată	Suma plătită	Rest	Observații
Școala nr. 1 Bârlad	3 500	1 000	2 500	conf. în școlă din 15.08.1924
Școala nr. 2 Bârlad	3 500	1 000	2 500	conf. în școlă din 15.08.1924
Școala nr. 3 Bârlad	3 500	1 000	2 500	conf. în școlă din 15.08.1924
Școala nr. 4 Bârlad	3 500	1 000	2 500	conf. în școlă din 15.08.1924
Școala nr. 5 Bârlad	3 500	1 000	2 500	conf. în școlă din 15.08.1924
Total	17 500	5 000	12 500	

cu privire la exproprierea pentru „cauză de utilitate națională și împroprietărea individuală a cultivatorilor de pământ”, învățătorii vor îndemna sătenii să cumpere bonuri de împroprietărire pentru plata loturilor care se vor da în virtutea Decretului Lege până la suma de 3000 de lei. După reforma agrară din 1921, situația funciară și materială a multor familii din comune s-a îmbunătățit. A crescut interesul pentru învățătură și începea să apară fii de țărani absolvenți a 4 clase care urmează școli secundare de meserii sau chiar facultăți.

Prin Legea din 1924, durata învățământului primar românesc se prelungea la 7 ani, clasele I – IV, curs inferior, și V – VII, curs superior sau supra - primar. Ministerul Învățământului recomanda ca toate școlile primare care funcționau cu învățători plătiți de stat să-și pună firma cu numele „Școala primară de stat”. De la 1 noiembrie se înființau școlile de adulți cu un curs obligatoriu, conform noii legi a învățământului primar. Învățătorii trebuiau să ia măsuri de urgență pentru înființarea acestor cursuri. Acestea urmau să se țină de trei ori pe săptămână, cu câte două ore seara. De la 1 martie, la sate, adulții erau aduși la cursuri numai două ore. Școala de adulți cuprindea două secțiuni:

1. Secțiunea analfabeților;

2. Secțiunea celor care au cursul primar neisprăvit;

Programa cursurilor era cea din colecția de legi din 1918:

În acei ani erau la modă numeroase fapte de caritate. Revizoratul Școlar Tutova solicita periodic fonduri de la școlile din județe rezultate din vânzarea cărămizilor pentru diferite școli din țară. De pildă, Școala normală din Predeal a cumpărat un număr însemnat de cărămizi din școlile Puiesti, Lălești, Cristești, Călimănești și Fântânele.

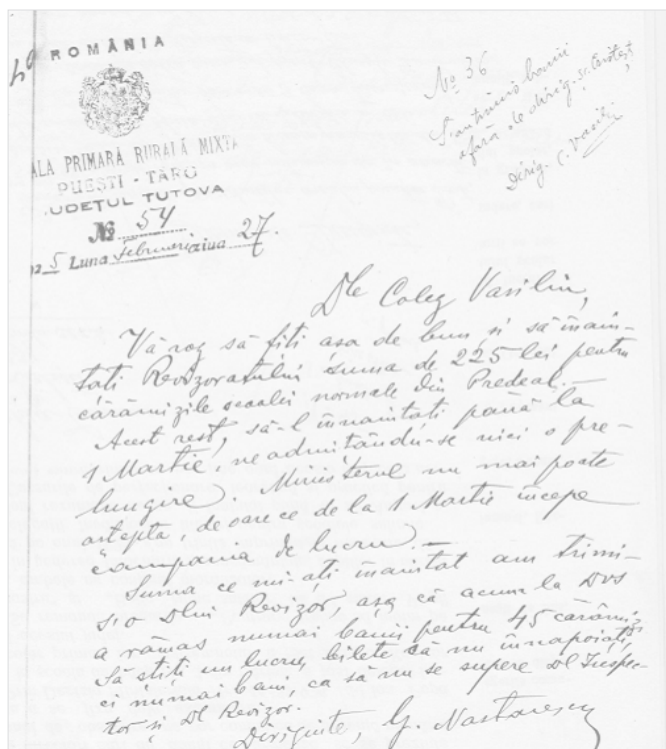
1 Ibidem,

2 Ibidem, p. 24

3 Ibidem,

Nr. com. școlii	LOCALITATEA CURSURILOR				Nr. com. școlii	LOCALITATEA CURSURILOR			
	Comuna	Cătunul	Școli	Fete		Comuna	Cătunul	Școli	Fete
1	Plopana				59	Cârja de sus			
2		Ruseni			60	Cârja de jos			
3	Dragomirești	Bungeni			61	Rânzești			
4					62	Călimănești			
5	Avrămești				63	Cârpești			
6		Mărășești			64	Certești			
7	Lălești				65	Pochidia			
8		Cristești			66		Borodești		
9		Călimănești			67		Sălceni		
10	Puești (târg)				68	Costești			
11		sat			69	Punțișeni			
12	Dăneasa				70		Dăneasa		

În 1926, aveau loc primele alegeri comunale din România întregită. Învățătorii din satele comunei au avut un rol determinant în organizarea și convingerea populației să se prezinte la vot. Uneori, au loc și mici altercații între săteni și învățătorii dornici de a aduce cât mai mulți votanți la urne.

În anul 1928, comunele județului Tutova erau împărțite în trei circumscripții școlare coordonate de trei subrezvizori școlari de control. Peste puțin timp însă, printr-o nouă circulară circumscripțiile școlare se măreau la patru, comunele Călimănești, Lălești, Puești, Strâmba și Ruși erau controlate de subrezvizorul școlar I. Ibănescu.

Comunele Puești, Ruși, Lălești, Călimănești erau controlate de subrezvizorul școlar Petre Burghilea. Acesta convoca în centrul Puești, la 8 octombrie 1928, pe învățătorii din comunele Plopana, Dragomirești, Vladia, Rădeni, Popești, Voinești, Avrămești, Mărășești, Lălești, Stâncășeni, Corodești, Chetrosu, Obârșeni de Sus, Micești, Gherghești, Puești, Ruși, Hălărești, Pogana, Călimănești, Perieni, Ibănești și altele pentru a primi instrucțiuni cu privire la bunul mers al învățământului⁴. Cu această ocazie, se aducea la cunoștința corpului didactic primar, Ordinul Inspectoratului Școlar General, prin care se lăsa libertatea elevilor de a cumpăra cărți de la orice librărie doreau. La acea consfătuire se aducea la cunoștința dascălilor că era interzis „a se face învățământul pe jumătăți de zile”. Acolo unde nu era un local încăpător, comitetele școlare închiriau sălile necesare pentru ca învățământul să se facă pe zile întregi. Cu acel prilej, în 1928, s-a discutat și modalitatea ținerii cercurilor culturale și arondarea lor, menționându-se că președinții acestora rămân cei din anul

precedent. Era necesară efectuarea recensământului adulților la școlile unde se desfășurau, în mod obligatoriu, cursurile cu adulții – Călimănești, Iezer, Puești și Strâmba preciza un alt ordin al Revizoratului din acea vreme.⁵

XXX

În primii ani de după Marea Unire s-au depus eforturi deosebite pentru înlăturarea urmărilor războiului, pentru reluarea în condiții normale a procesului de învățământ, întrucât în perioada războiului, cursurile s-au desfășurat la Vaslui, cu greutate într-un local închiriat inițial în clădirea fostei cooperative „Prevederea”, ulterior, în casele Seriany⁶. În octombrie 1918 a fost convocată conferința profesorilor „pentru a examina situațiunea în care se găsește școala și condițiunile particulare în care ea va funcționa”. S-au discutat probleme decurgând din lipsa manualelor didactice și enorma lor scumpire, privind repartitia și acoperirea sarcinilor, numirea diriginților de către directorul școlii

La conferințele școlare, cadrele didactice au dezbătut aspecte referitoare la structura anului școlar, notarea elevilor, stabilirea calificativelor, „asupra purtării, caracterului sau aptitudinilor elevilor” și la disciplina acestora.⁷

Înainte de război, profesorii au luat în discuție probleme de bază a învățământului cu preocuparea constantă de a menține o exigență necesară unui proces instructiv - educativ de calitate. Se considera că o anumită indulgență manifestată în anii războiului nu mai putea fi menținută, aducând deservicii calității învățământului.

Cadrele didactice s-au străduit în permanență să fie la înălțimea misiunii educative încredințate și unele rezultate meritorii, s-au obținut cu eforturi considerabile. Aceste constatări ies în evidență din procesele verbale și notele de control de la diferite inspecții. Ele reflectau preocuparea competentă a corpului didactic pentru problemele de fond ale învățământului românesc, de a se menține exigența în evaluarea copiilor, printr-un sistem de apreciere eficient și variat.

Dincolo de inerențele schimbări de cadre, era evidentă o anumită continuitate, mulți profesori desfășurând în cadrul școlilor întreaga sau aproape toată cariera didactică. În acești ani, profesorii aveau un număr redus de ore în catedră (10-12 ore) și puteau să se pregătească corespunzător pentru lecții. De fapt, la gimnaziu și liceu se pune accentul îndeosebi pe reproducerea cunoștințelor, cu posibilitatea interpretării personale a lor, mai ales la literatură.

O circulară a Ministerului Instrucțiunii din primii ani după Marea Unire, arată că „datoria școlii nu este numai de a da tinerilor învățătură, ci și de a face educație, adică sa-i obișnuiască cu bune deprinderi și să le formeze un suflet curat”. Se interzicea elevilor să se plimbe sau să staționeze în grupuri pe străzi, să frecventeze localurile de spectacole, petreceri sau distracții care pot dăuna educației lor (teatrele cu „piese frivole” și imorale, teatrele de varietăți, cabareturile, berăriile, cafenelele, cârciumile, localurile cu jocuri de noroc, cluburile, sălile unde se țin întruniri sau conferințe politice etc.). Fumatul, atât în școală cât și în afara ei, era interzis fiind considerat a fi o gravă infracțiune școlară. Regulamentul școlilor secundare prin art. 174, obliga școlarii „să fie îmbrăcați simplu și curat”(…) „să poarte uniforma fără excepție și în tot locul, să poarte pe mâna stângă un ecuson cu numărul matricol, să se tundă cu mașina nr. 1”⁸

În anii de după Marea Unire, noul cadru social-politic a deschis noi perspective vieții culturale și spirituale a țării. Învățământul de toate gradele a cunoscut o dezvoltare fără precedent în întreaga țară. În pofida menținerii unor greutate materiale, un număr tot mai mare de copii au putut urma diferite forme de învățământ. În noile condiții favorabile, numărul instituțiilor școlare a crescut. În urma intervenției energice a profesorului Theodor Tomida, gimnaziul M. Kogălniceanu din Vaslui devenea liceu, prin demersurile începute încă din 1923, iar în anul școlar 1926-1927 termina cursurile prima

5 Ibidem, dos. 28, p. 16.
6 Gh. Stănescu, Anuarul comemorativ al L.M.K din Vaslui pe anii școlari pe anii școlari 1890-1935, Vaslui, 1935, p.39.
7 D.J.A.N Vaslui, Fond L.M..K pachetul 38, dosar 205/1915-1924, p.48.
8 Ibidem,

4 Ibidem, p. 14.

serie de 19 absolvenți.

Odată cu transformarea gimnaziului în liceu se mărea numărul profesorilor și al elevilor. Elemente tinere și entuziaste se adaugă vechilor cadre, contribuind la progresul școlii și al învățământului în urbe. Datorită muncii conștiincioase a corpului didactic, liceul progresa atât sub raport instructiv-educativ și edilitar. Astfel, în anii 1928-1929, se construia aripa dreaptă a liceului cu două etaje și parter pentru desfășurarea în condiții cât mai bune a învățământului.

La conferința profesorală de la începutul anului școlar 1925-1926, cadrele didactice s-au întrunit „pentru a se consfătuși asupra măsurilor prin care să realizăm un însemnat progres, în câștigarea cunoștințelor de către elevi „cerute de programe”, în vederea „unei educațiuni”, care să fie în concordanță cu valorile culturale pe care tindem a le împărtăși școlărilor noștri”⁹.

Activitatea școlii după transformarea gimnaziului în liceu devine rodnică prin dăruirea de care au dat dovadă directorii Dobrescu, Hodoroabă, Mănculescu care au avut grijă atât de educația și instrucția elevilor „insistându-se pe activități extrașcolare, pe disciplină și pe gospodărirea adecvată a liceului.” Această unitate școlară era una din cele mai importante din peisajul învățământului vasluian, datorită calității personalului didactic și a sprijinului acordat de autoritățile locale. În anul 1935 când se împlineau 45 de ani de la înființarea acestei școli, liceul avea 8 clase cu două secții și peste 300 de elevi. Unitatea de învățământ avea și un internat de 60 de locuri pentru elevi din mediul rural¹⁰. Înscrierile în internat se făceau odată cu cele la liceu, în perioada 25 august – 1 septembrie 1932. La înscriere se achita prima rată din taxa de frecvență de 1.175 de lei și restanțele din anul trecut pentru taxa de construcție, taxa de frecvență și taxe speciale. Fără taxele de mai sus nici un elev nu poate fi înscris, întrucât liceul se întreține din taxele elevilor¹¹.

Printre „legile noi de unificare” elaborate între anii 1922-1926 a fost inclusă și „Legea pentru învățământul primar al statului și al învățământului normal primar din 26 iulie 1924”. Aceasta reprezenta un moment de referință dintr-o acțiune amplă de dezvoltare și modernizare a învățământului de toate gradele, în care statul român s-a angajat cu multă hotărâre și cu o contribuție materială substanțială. În acest domeniu se impunea, pe de o parte, reforma învățământului potrivit cerințelor moderne, iar, pe de altă parte, unificarea învățământului primar trebuia să înlocuiască cele patru tipuri de organizare școlară existente la cea vreme. Astfel, se stipula că „școala trebuie să provoace pretutindeni o primenire a sufletelor, să trezească conștiința națională la cultura și viața românească... Numai luminând și întărind cunoștința națională vom putea spori puterile de viață și de rezistență ale neamului la toate asalturile din afară și dinăuntru în noile granițe ale Regatului”¹².

Votul obștesc și împroprietărirea sătenilor au pus adevăratele baze democratice ale statului român și au impus „democratizarea învățământului, adică răspândirea cât mai largă a culturii în straturile adânci ale poporului.” Școala era cel dintâi factor merit să formeze conștiința cetățenească necesară exercitării drepturilor politice în „interesul țării, și pentru binele obștesc”, iar împroprietărirea „cere ca școala să formeze din copiii de plugari oameni luminați, spirite deschise, accesibile la progres, capabile să înțeleagă rostul lucrărilor pe care le impunea cultura sistematică a pământului și întrebunțarea uneltelor agricole perfecționate spre a spori rodirea solului. Democrația dă puțință oricui, fără deosebire de credințe religioase, de stare economică sau socială, să se înalțe până acolo unde munca și puterile sale îi permit, căci numai astfel se poate stabili ierarhia meritului. Dar, pentru ca fiecare să se poată înalța, trebuie ca oricine să aibă libertatea și posibilitatea de a căpăta învățământul cel mai larg pe care țara îl poate da. Numai procedând astfel, țara pune în evidență și poate folosi toate

valorile pe care le posedă”¹³

Învățământul primar era declarat ...”unitar pe tot cuprinsul țării, obligatoriu și gratuit”. În școlile statului, învățământul primar se predă în limba română, iar „în comunele cu o altă limbă decât limba română, Ministerul Instrucțiunii Publice va înființa școli primare cu limba de predare a populației respective, în aceeași proporție ca în comunele românești”. În aceste școli, studiul limbii române era însă obligatoriu, în numărul orelor stabilit prin regulament.¹⁴ Legea conținea prevederi referitoare la aplicarea obligativității învățământului primar (inclusiv la amenziile pentru absențe nemotivate, care puteau fi transformate în închisoare), la înființarea și funcționarea școlilor primare, la recensământul populației școlare, la personalul didactic (condițiile de numire, titularizare, distincții și recompense, pedepse, mijloacele de perfecționare, salariile etc.)¹⁵.

Întreținerea învățământului primar era în sarcina comunelor, statul contribuind cu plata personalului didactic. Toate celelalte cheltuieli cădeau în sarcina comunelor, care le efectuau prin comitetele școlare. Comunele aveau sarcina de a construi, repara și întreține localul de școală și locuința directorului, înzestrau școala cu material didactic, se îngrijeau de curățenie, de încălzitul și luminatul localului școlii, plăteau oamenii de serviciu ș.a. Erau precizate atribuțiile comitetului școlar comunal, precum și ale celui județean.

Legea prevedea înființarea „bibliotecilor școlare cu cărți instructive și morale, cu scopul de a cultiva la copii gustul de citit și a li se îmbogăți mintea cu cunoștințele folositoare.” Pe lângă bibliotecile școlare funcționau și bibliotecile populare ”cu scopul de a răspândi în popor cunoștințe folositoare”. Ambele biblioteci erau înzestrate cu cărți alese din lista întocmită de comisia bibliotecilor de pe lângă Ministerul Instrucțiunii, pentru alte cărți cerându-se aprobarea revizoratului școlar. Pe lângă școlile normale, urmau a se înființa biblioteci pedagogice, „înzestrate cu cărți de literatură, istorie, geografie, științe, pedagogice și didactice, spre a fi utilizate de membrii corpului didactic pentru cultura generală și profesională”.

Titlul al II-lea al legii se referea la învățământul normal-primar prevăzându-se că „școlile normale sunt așezăminte de stat a căror menire era de a forma corpul didactic al școalelor de copii mici și al școalelor primare. Ele vor avea aceeași organizare în toată țara”. Pe lângă fiecare școală normală funcționa câte o școală de aplicație, care făcea parte din școala normală. Ea trebuia să dispună de o bucată de pământ îndestulătoare necesară lucrărilor practice din agricultură, horticultură, pomicultură și silvicultură, precum și de ateliere pentru activități practice. Școlile normale aveau internate, elevii putând fi bursieri, semibursieri și solvenți.

- va urma -

13 *Legea pentru învățământul primar al statului și pentru învățământul normal primar cu Expunerea de motive prezentată Corpurilor Legiuitoare de Dr.C.Angelescu*, ministrul Instrucțiunii Publice, București, 1925, pp.4-5

14 *Ibidem*, p.57-58

15 Salariile membrilor corpului didactic primar se compuneau din *leafă* și din *gradație*. *Leafa* titularilor se menținea la nivelul adoptării legii, până „ce se fixa prin statul de retribuțiuni al funcționarilor publici.” Gradația se acorda în raport cu timpul servit în corpul didactic și anume: 25% după 5 ani; 50% după 10 ani; 75% după 15 ani; 100% după 20 de ani, și 125% după 25 de ani. Ca distincție, se acorda gradația de merit, 25% la ultima *leafă* de bază. „Membrii corpului didactic primar și normalști, care nu sunt originari din județele de mai jos și care vor merge să funcționeze în județele: Bihor, Sălaj, Hunedoara, Vișnița, Vășcăuți, Coțmani, Zastvana, Hotin, Tighina, Cetatea-Albă, Ismail, Durostor și Caliacra, și-și vor lua angajamentul că vor servi cel puțin 4 ani la școlile din aceste județe, vor primi pentru tot timpul cât vor funcționa la aceste școli un spor de *leafă* de 50%; termenele gradației li se vor socoti din 4 în 4 ani, iar stagiul cerut (...) pentru înaintări li se va reduce cu un an. Acestor învățători li se va acorda o prima de deplasare egală cu de trei ori salariul lunar cu accesoriile, la cei căsătoriți, și cu de două ori la cei necăsătoriți. Învățătorilor care își iau angajamentul că se fixează pentru totdeauna în localitățile de mai sus, termenele de gradație li se socoate din 3 în 3 ani, vor putea primi și un lot de colonizare de 10 ha, din cele disponibile „(Codul Hamangiu) *Codul general al României. Legi noi de unificare* „vol. XI-XII, 1922-1926, pp.554-555.

9 *Ibidem*,

10 G. Stănescu, *op.cit.* p.55.

11 D.J.A.N Vaslui *Fond L.M.K.*, dosar. 2/1938, f. 24

12 I. Agrigoroaiei „*România interbelică*,” Editura Universității „Al. I. Cuza” Iași, 2001, vol. I p. 247.

Securitatea și intelectualii în România anilor '80 (1)

Liviu ȚĂRANU

Cu câta timp în urmă, după o conferință pe teme de istorie românească, discutând despre comunismul românesc, l-am întrebat pe academicianul Alexandru Zub dacă ar mai fi vreo temă importantă, pe acest domeniu, care să fi scăpat istoriografiei noastre actuale. „Da, ar fi, una importantă – cea a **complicităților!**” mi-a răspuns, fără să stea prea mult pe gânduri, istoricul ieșean.

Mărturisesc că, pentru moment, nu am înțeles prea bine la ce făcea referire atunci dl. Alexandru Zub și nici nu prea eram de acord că aceasta ar putea fi o temă de interes pentru istorici. Poate doar pentru juriști, filozofi, psihologi, sociologi, jurnaliști etc., în a le căror preocupări e loc de analiză pentru atitudini, morală și studiul elitelor.

Au trecut câțiva ani de la acea discuție, perioadă în care am avut obligația de serviciu și, totodată, ocazia de a parcurge un noian de documente aflate în dosarele Securității. Pe lângă întreg talciocul de note, rapoarte informative și diverse dezvoltări, combinații și amănunte dezonorante pentru cei racolați sau urmăriți, deopotrivă, nu poate să-ți scape faptul că Securitatea s-a ocupat cu predilecție de indivizi și mult mai puțin de probleme sau obiective (fie ele culturale, economice sau politice). Am înțeles astfel de ce, de pildă, Ion Caraion afirmase răspicat, la mijlocul anilor '80, că „fără dizidenți, fără contestatari, fără deținuți și refugiați politici, organele Securității ar fi intrat în șomaj”. Existența acestora nu a făcut, între altele, decât să hrănească și să asigure „privilegiul unei imense armate de paraziți ai aparatului represiv”¹.

Cei luați în vizor de către temuta structură erau, de cele mai multe ori, vârfuri în domeniile lor (pornind de la literatură, pictură, arhitectură și până la muzică sau istorie), adevărate personalități ale culturii românești. Ori, aici, în această „nobilă” îndeletnicire, definitorie pentru orice poliție politică, se află, credem, cheia înțelegerii a ceea ce istoricul Alexandru Zub a numit **complicitate**, respectiv **relația dintre elita intelectuală a României comuniste și regimul politic totalitar**. Ei bine, ceea ce aflăm din dosarele Securității, de cele mai multe ori, ilustrează, în esență, exact diferența dintre **complicitate** (înțeleasă aici drept acceptarea sau participarea la savârșirea unei fapte reprobabile) și **rezistență** (sub forma dezacordului sau chiar a dizidenței).

În articolele care urmează, ne-am propus să realizăm o timidă radiografie a vieții intelectuale, foarte diversă și prolifică, chiar în condițiile austere oferite de România anilor '80. Radiografia nu este, așa cum s-ar putea crede, făcută doar prin „lentilele” Securității, ci și din perspectiva celor care, din proprie inițiativă ori sub o presiune sau alta, au așternut pe hârtie câteva note informative.

Din diverse considerații sau interese, s-au pus frecvent în discuție valoarea documentelor rămase de la Securitate și calitatea lor de izvor istoric veritabil². Aceasta și pentru că, e binecunoscut faptul, una dintre atribuțiile Securității a fost dezinformarea. De aici și păreri ale unor istorici cum că „nu se poate găsi adevărul în documente aparținând unei instituții create pentru a genera falsul și opresiunea”³. Alți cercetători au demonstrat însă contrariul, susținând că folosirea acestor

documente fără a le corobora cu alte surse și fără a înfățișa contextul în care ele au fost create înseamnă un risc, acela „de a scrie istoria după dictarea Securității”⁴. Dacă pentru istorici, valoarea științifică a acestui izvor este dată doar atunci când e confruntat cu alte surse, pentru publicul larg, ca și pentru o parte din cei care și-au văzut propriul dosar, documentele respective nu oferă nici pe departe răspunsurile pe care le așteptau.

În ce ne privește, suntem între cei care au convingerea că, pentru istoria recentă, dosarele Securității au o valoare care nu poate fi trecută cu vederea. Sunt aici informații despre evenimente și fapte aproape necunoscute (din alte surse) și publicarea acestora înseamnă recuperarea unei părți din istoria comunismului românesc. Ele sunt totodată o „cheie” prin care mecanismele regimului comunist pot fi cunoscute, înțelese și discutate. Dosarul de la Securitate redă istoria „luptei individului cu sistemul”, reflectând și punctul de vedere al Partidului vizavi de cel urmărit. Totodată, dosarul este un „adevărat inventar al slăbiciunilor de caracter ale individului”⁵. Notele informative despre acesta sunt semnate, conspirativ de cele mai multe ori, de către persoane care nu-l agreau. Aici se ghicesc de multe ori invidia, ostilitatea sau conflictul cu un coleg, vecin, rudă sau chiar prieten. Pe acest fir, al delațiunii, ofițerul ajungea la informația „de interes operativ”.

Problema care se pune din acest punct încolo este cea a criteriului de selecție a documentului destinat publicării din noianul de documente create de Securitate pe acest subiect. În general, documentele cu informații veridice, de ordin general sau particular, sunt cele pe care am căutat să le propunem spre publicare.

Desigur că, alături de documentele amintite mai sus, pentru a cunoaște și înțelege un subiect atât de complex și sensibil totodată, trebuie consultată o bună parte din sursele de informare aflate la dispoziția oricui e dispus să investească timp și energie în acest sens.

După 1989, despre intelectuali în perioada comunistă s-a scris enorm de mult și era firesc să fie așa din moment ce există o gamă foarte variată de izvoare istorice, pornind de la istoria orală, jurnale, memorii, documente oficiale și până la presa scrisă și cea audio-video sau internetul cu varietatea sa de bloguri și multitudinea de site-uri dedicate comunismului românesc.

Din păcate, întâlnim astăzi o preferință generală pentru izvoarele istorice din primele categorii, care țin de istoria orală sau de memorialistică, în timp ce folosirea critică a documentului este aruncată în derizoriu. Este, credem, un fenomen trecător, o modă care se va perima așa cum se întâmplă de obicei. Iar în ce privește cercetarea istorică suntem convingși că nimic nu va putea înlocui documentul și cercetarea lui critică. Desigur, rămâne absolut necesară confruntarea cu toate celelalte categorii de izvoare, atunci când acest lucru e posibil. Având în vedere bogăția de surse amintite mai sus, ca și accesul tot mai rapid la informație (datorită internetului), respectiva confruntare este cât se poate de viabilă. Însă rolul dominant în cunoașterea trecutului rămâne în sarcina documentului, acesta fiind una

1 ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 117, vol. 10, f. 7 (Mărturie).

2 Florian Banu, *Amorsarea „revoluției”. România văzută prin ochii Securității*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2012, p. 24.

3 Florin Müller, *Politică și istoriografie în România. 1948-1964*, Cluj-Napoca, Editura Nereamia Napocae, 2003, p. 11.

4 Marius Oprea, *Bastionul cruzimii. O istorie a Securității (1948-1964)*, Iași, Editura Polirom, 2008, p. 17.

5 Mădălin Hodor, *Ce nu cuprinde un dosar de Securitate*, în Gheorghe Onișoru (coord.), *Totalitarism și rezistență, teroare și opresiune în România comunistă*, CNSAS, București, 2001, pp. 187-197.

din „mărturiile efective lăsate de lungul șir al generațiilor”⁶. De aceea, credem că publicarea de documente legate de situația intelectualilor în România anilor '80 poate clarifica mai multe chestiuni controversate ale perioadei: lipsa unei serioase opoziții interne față de regimul politic, fenomenul dizidenței, obediența față de conducerea de partid, colaborarea unor intelectuali cu Securitatea etc.

ANEXA (document):

1985 iunie, București. Notă nesemnată furnizată Securității, din proprie inițiativă, de criticul literar Dan Zamfirescu, în care se vorbește despre „agitația” din lumea scriitoricească declanșată în jurul ultimului spectacol al Cenaclului Flacăra de la Ploiești.

Nota a fost furnizată din proprie inițiativă de către criticul literar Dan Zamfirescu aflat în contactul nostru pentru exploatare informativă.

Cel în cauză este în relații de prietenie cu Eugen Barbu, Corneliu Vadim Tudor și cu compozitorul Doru Popovici, grup cu care anterior Adrian Păunescu a întreținut strânse relații.

Cpt. Florea Lucian

În ultimele zile s-a creat o oarecare agitație în jurul întâmplării cu cenaclul Flacăra la Ploiești. Miercuri seara a fost chemat Eugen Barbu la C.C. fapt care a produs rumoare în cercul său. Venind de acolo a spus că i-a prevenit pe tovarășii ce l-au chemat că dacă nu se iau măsuri drastice „vom avea situația din Polonia până la 1 ianuarie”. S-a autopropus președinte al Uniunii Scriitorilor. Își declară hotărârea de a-l distruge acum pe Păunescu, fiind ocazia cea mai bună. Îl socotește singurul său rival puternic și vrea să profite de ocazie.

Din alte surse (Paul Anghel) am aflat că la Ploiești ar fi fost un incident provocat, doar din cauza furtunii, dar că ancheta s-a încredințat unor persoane înalte: tov. Bobu (pentru controlul averii lui Păunescu), tov. Dincă și Homoștean pentru anchetarea întâmplării în sine.

Doru Popovici spune că deocamdată s-a suspendat la radio emisiunea lui Păunescu. Se aude că toate cenacele din țară – literare și de orice fel – se suspendă până la o nouă organizare, deoarece în ultima vreme în cadrul lor s-au produs unele incidente sau manifestări discutabile.

Este interesant de înregistrat agitația anumitor cercuri în jurul cazului Păunescu, teama că i s-ar putea întâmpla ceva. În special în radio era o atmosferă de mare agitație la Iosif Sava și Ada Brumar. Victor Bârlădeanu făcea atmosferă în jurul nenorocirii ce l-a lovit pe „cel mai mare poet român de azi”. S-a comentat în radio apariția șoferului tov. Gogu Rădulescu, trimis la Iosif Sava (se bănuie și se spune că pentru a se organiza apărarea lui Păunescu). I.D. Bălan plimbându-se pe o anumită stradă relatează că a surprins o adunare prezidată de Corneliu Leu, care discuta cu înfrigurare cazul Păunescu.

Teama de a pierde în Păunescu exponentul unei anumite direcții cultural-politice este vădită. Cei sceptici nu o împărtășesc și cred că Păunescu nu va avea nimic de suferit. Deja se fac pariuri ca la un nou meci între Păunescu și cei contra lui. Cei mai mulți mizează pe victoria lui Păunescu și spun că dacă s-a ajuns ca secretarul general al partidului să se ocupe de caz în mod personal este numai din ghinionul că secretarul general U.T.C. să fie plecat în China (în realitate R.D.G.).

Se comentează că în momentul de față a devenit limpede că Păunescu este luat în brațe de partida evreiască și de

anumite cercuri nu întru totul atașate liniei politice de azi. El a fost împins în față, și acum se încearcă salvarea lui cu orice preț și mai mult, creșterea prestigiului lui în cazul că incidentul de la Ploiești nu va afecta cu nimic situația sa. Foarte multă lume susține că mama lui Păunescu este evreică (trăiește în comuna Bragadiru, lângă București). Ea s-a refugiat din Basarabia unde s-a născut Adrian Păunescu, a cărei mamă vitregă, din Bârca, a murit în 1980 iulie. Cu acea ocazie fiica bună și ginerele au dat un necrolog, iar Păunescu un necrolog aparte în care recunoștea că l-a crescut, deși nu-i este mamă bună.

Se constată în ultima vreme o schimbare radicală a poziției postului „Europa Liberă” față de Păunescu: de unde se pornise o campanie cu problema medicilor și se dăduse pe post pamfletul lui Barbu *Porcul și folcul*, acum Ierunca a declarat că Păunescu nu trebuie băgat în aceeași categorie cu barzii oficiali deoarece el însuși are propria sa politică, amestecând plecaciunile cu ironii și persiflări. De remarcat că atât de bine informatul post când este vorba de nu știu ce fleac, acum nu a suflat nimic despre evenimentele de la Ploiești. E de urmărit cum va comenta când va lua atitudine.

Unele persoane se întreabă dacă cele întâmplate la Ploiești nu sunt o provocare, pentru destabilizarea situației din România – e teza lui Barbu. Alții – cei mai mulți – cred că este o întâmplare nefericită, care însă scoate la iveală multe lucruri până acum trecute cu vederea: cel mai important, faptul că Păunescu călca nestingherit H.C.M. care oprește orice spectacol după ora 22. Singur Cenaclul Flacăra ținea până dimineața și incidentele au avut loc după 1,20 noaptea. Există și alte revelații (de ordin financiar) dar numai rezultatele anchetei le va despărți de fel de fel de zvonuri.

ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 10 784, vol. 30, f. 93-94.

Bianca MAXIM

Călătorie

Poți să urci spre culmea vizibilă a muntelui
Sau să zbori printre vocalele cuvântului,
Prinsă în vârtejul dintre trecut și viitor.

Poți vedea cum viața moare-n altă viață,
Cum păsările albe străbat ceru-n presimțiri,
Și cum luna-și mută înspre tine razele subțiri.
Sub ochii tăi soarele nu mai apune,
Gândul își croiește-n vreme drum subțire.
Prezentul pare tot o amintire.
Atât de trecător și necuprins
De parcă vine și se-ntoarce în abis.

Miraculoasa trecere prin vaste spații,
Rătăcind prin generații!
Un vuiet neînțeles este trecutul
În fața ta doar el, necunoscutul.

6 Lucian Boia, *Jocul cu trecutul – istoria între adevăr și ficțiune*, București, Editura Humanitas, 1998, p. 118.

**La aproape trei decenii de la deces, despre un bârlădean
– Octav Vorobchievici -,
autor a 16 volume, istorie, diplomație, memorialistică,
oare ce știu românii despre dânsul și familia lui?**

Ion N. OPREA

Pentru cei care nu au citit, și nu numai pentru ei, reiau ceea ce scria revista Iconar nr 5/1996, ocupându-se de personalitățile timpului care au trecut, evidențiind ceea ce noi știm că se mai cheamă și patriotismul lor, menționat și de Ion N. Oprea în cele două ediții ale volumului "Bucovina pământ românesc, Presa din Rădăuți, 1893-2004", Edict, Iași, 2005, p. 110, editat cu sprijinul Agenției Naționale pentru Cercetare Științifică și reeditat - cu același titlu, aniversară, 90 de ani de la revenirea Bucovinei la România furată-la Editura PIM, Iași, 2008, p. 139, cu sprijinul financiar al Fundației Culturale „Primăvara lumii”, în amintirea tânărului poet Alexandru Mălin Tacu, răpus de securitatea română în 1986, când abia împlinise 17 ani...

„Genealogie bucovineană – evocare – Octav Vorobchievici” de Manuela Nicolae-Posescu se intitulează articolul, despre care spuneam și redam din el în cartea citată: „...Evocând personalitatea bunicului său Octav Vorobchievici, Manuela Nicolae-Posescu subliniază că, din arborele genealogic primele generații au fost fețe bisericești în Bucovina, aparținând de Mitropolia Bucovinei și Dalmației și, după ce și-au trecut numele dintr-o variantă în alta, se ajunge la 5 Vorobchievici, și, implicit, la Octav Vorobchievici, născut la 19 aprilie 1896 la Bârlad, întrucât „Constantin (1866-1908), tatăl, după ce și-a luat doctoratul în litere și filozofie la Cernăuți, a venit la Bârlad ca profesor de liceu, căci inima îi bătea de mai multă vreme pentru o copilă blondă, înălțuță, cu ochi verzi, Aristeea Manoliu, care i-a devenit soție. Așa se face că fiul lor Octav – a venit pe lume la Bârlad”.

Și scriam în continuare: „După ce autoarea vorbește despre „fascinația țării natale”, despre peregrinările și pregătirea profesională și de viață a bunicului său, se oprește la „pătimirile” acestuia, ceea ce facem și noi: „... În martie 1951 este reținut și anchetat în stare de arest, iar în 1953 este condamnat de justiția stalinistă la 20 de ani temniță grea, sub acuzația absurdă de „criminal de război” pentru lupta de pe frontul de răsărit. Este amnistiat în 1955, dar în februarie 1956 i se redeschide procesul sub acuzația de „dușman al clasei muncitoare”.

Îngrozită de ceea ce s-ar putea întâmpla bunicului său, foarte bolnav, Octavia-Ana Posescu, citesc în altă parte, aleargă ca să-l salveze, starea lor materială fiind total deficitară. O ajută doar vecinii de pe palierul blocului, strada Ștefan cel Mare nr. 218: primul le sare în ajutor evreul Martin Harienstein, dentistul, care își scoate pulovărul de pe el pentru a-l oferi colonelului, faptă pe care familia Vorobchievici nu o va uita niciodată...

„Tribunalul militar, după o scurtă analiză, îl scoate de sub acuzație, îl achită și îl repune în toate drepturile civile și militare. La aceasta, o contribuție mai mult decât importantă a avut-o fidelitatea dusă până la sacrificiu a foștilor săi subalterni Petre Berneagă, ajuns avocat, și Nicolae Alexandrescu, din închisoare. Primul s-a prezentat la Tribunalul Suprem îndată ce a aflat de arestare, a luat contactul cu procurorul

anchetator și i-a explicat ce fel de șef îi fusese colonelul Octav Vorobchievici. „Și-a girat numele și libertatea, spunea autoarea articolului, a pledat din tot sufletul și a refuzat să plece acasă până nu a căpătat asigurarea că întregul caz va fi cercetat și rezolvat cu toată seriozitatea și dreptatea. Cel de al doilea, fostul adjutant, s-a lăsat torturat în închisoare de nenumărate ori, pentru ca să-și apere fostul comandant. A refuzat să depună mărturie mincinoasă pentru a scăpa și a fi liber. Astfel, cu drama de a fi obligat la încă cinci ani de temniță grea, i-a dat bunicului meu și mângâierea de-a afla că pe lume, în condițiile acelea, mai existau și oameni adevărați”.

„... Retras la Roșiorii de Vede –Teleorman, scriam, el, Octav Vorobchievici, bârlădeanul prin origine, și-a consacrat ultimii ani ai vieții – 30 la număr, până la 7 aprilie 1987 în exclusivitate scrisului. Cele aproape 6000 de pagini de manuscris și alte mii de foi de caiet, cu note și observații, însumează 16 volume: istorie, diplomație – memorialistică, romane, maxime și cugetări militare, poeme, proverbe, literatură pentru copii, altele în așteptarea tiparului”.

Iată o parte din activitatea publicistică și editorială a ofițerului și românului Octav Vorobchievici: Armata noastră și ceea ce trebuie să facem pentru ea, Chișinău, 1920, 48p; Drumul Codrului, 1926, 24p., Piesă de teatru, scene de război; Doi ani de garnizoană la Paris, 1931, Sibiu, Tiparul Școala de infanterie, 250p; Educația ostășească în unitate, 1931; Între Verdun și luminișul Armistițiului, 1931, Tiparul Școlii Speciale de Cavalerie, Sibiu, 250p; Polonia, vecina necunoscută de la miazănoapte, 1931, București, Tiparul Școlii de război, 51p; Arta comandantului în război, 1933, București, 111p; O forță militară pentru Societatea națiunilor, 1933, București, 19 p; Noaptea minaretelor, 1934, Editura Cartea Românească, 255 p.; Banatul, 1937, Tipografia Bucovina, 115 p.; La noi în Bucovina, 1937, Ed. Bucovina, 350 p.; Omul primei linii, 1943, Ed. Informația zilei, colecția „O nouă trăire”, București, 150 p.; Cantonament în Ucraina, 1943, 19 p.; Păcat pentru păcat, 1943, piesă de teatru, comedie, 8 p.; Cu Lucian Blaga în Portugalia. În volumul Lucian Blaga-amiaza focului, postum, Editura Altip, Alba Iulia; Cu Lucian Blaga în Portugalia, postum, Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 106 p.; Războiul Generalilor din Spania, 1936-1939, din trilogia Hotare și măști, postume, Ed. Cavallioti.

A fost redactor la România Militară, colaborator la Adevărul literar, Revista Fundațiilor, membru fondator în 1931 a Asociației Scriitorilor Militari, membru al Academiei de Științe, secția militară, în 1940.

Născut la 19 aprilie 1896 la Bârlad, tatăl Constantin, 1866-1908, profesor, licențiat și doctor în istorie și filozofie în Austria (profesor de germană, 1 iulie 1901-1 septembrie 1902 la Liceul „Gh. Roșca Codreanu” Bârlad, Traian Nicola, Monografie a Liceului, p.333, Iași, 1971) și al Aristeei, născută Manoliu.

Începe cursul primar la Ploiești, 1908-1914, tocmai în anii când rămâne orfan de tată, primele șase clase liceale le promovează la Liceul Sfinții Petru și Pavel din Ploiești, iar în august 1914 se înscrie și este admis la Școala de ofițeri din București, ca răspuns, după sentimentele sale la momentul istoric al stării de neutralitate a României în ajunul Primei Conflagrații mondiale, dar și a sfaturilor tatălui său, dispărut în 1908, care își educase fiul într-un puternic spirit patriotic, de apărător al țării până la marele sacrificiu de sine.

La 1 aprilie 1916 primește întâia tresă de ofițer, după care, urmare a meritelor, vin altele, până la gradul de colonel... în iunie 1940, el fiind, se pare, cel mai tânăr ofițer promovat astfel.

Rănit în luptele de la Turtucaia, cu un picior aproape nevindecat, după spitalizare, în drumul spre frontul din Moldova, trece cu rămășițele regimentului din care făcea parte chiar prin fața casei sorii mamei sale din Bârlad, soția lui Vasile D. Vasiliu, frate cu prefectul de atunci al județului Tutova, Grigore Vasiliu. Jenat de murdăria și de păduchii de pe el, nu intră nici în curte la ai săi, deși acolo erau și mama și fratele... A avea 20 de ani și tifosul exantematic secera spornic, oricând îi putea deveni victimă. Seara ajunsese în tabăra de la Scânteia-Vaslui. Va participa la luptele de la Mărășești, iar în noaptea de 17-18 septembrie, în calitate de conducător a unui pluton de patrulare tehnico-tactic, capturează și câțiva ofițeri nemți, faptă pentru care primește a II-a tresă de ofițer, o permisie cu revederea celor de la Bârlad în zilele

de 25 octombrie - 7 noiembrie, și... Ordinul Coroana României cu spadă și titlul de Cavaler.

La 21 septembrie 1922 se căsătorește cu Lucia Parvanovici, fiica lui Theodor și Maria Parvanovici din Pitești, comercianți și proprietari de pământ.

După 22 de ani de căsătorie, în 1946, Lucia (1901-1987) se desparte de Octav Vorobchievici, dar rămân în bune relații prietenești, amândoi trecând în neființă în același an și zi, la diferență de doar 5 ore... 7 aprilie 1987.

În octombrie 1923 se născuse la Pitești fiica lor Octavia Ana Vorobchievici, după care în ianuarie-februarie 1924 familia li se mută la Câmpulung Muscel și locuiesc în casa părinților viitorului tenor celebru Leonard care le poartă în brațe copila.

Absolvent al cursurilor Școlii Superioare de război din București, 1927-1928, al cărui director de studii era Generalul Ion Antonescu, viitorul Mareșal și Conducătorul Statului, recomandat de acesta, devine, în urma unui concurs, bursier al Școlii Militare din Paris. La 1 august 1938 este acreditat atașat militar regal al României în Spania și Portugalia, apoi în alte activități diplomatice, tot importante.

Comandant al regimentului 53 infanterie-fortificații, destinat liniei de cazemate dintre Focșani și Adjud în 1940, trece Prutul în iulie 1941 în fruntea unității sale pe la Oancea-Cahul, se deplasează pe direcția nord spre Soroca-Hotin, trece Nistrul pe la Rezina-Rîmnița, se îndreaptă spre Razelnaia, Balta, spre Nicolaev pe Bug, apoi la Ociakov ostașii lui construiesc, după schițele și indicațiile lui o capelă pe care o sfințesc și o folosesc drept loc de închinăciune... Alte și alte biserici desființate de bolșevici își reiau rolul convenit pe unde trec ostașii lui Octav Vorobchievici...

Pentru felul cum își face datoria, la 29 iulie 1942 este decorat cu Steaua României cu Spade, ca ofițer, cu panglică de Virtute Militară. În vara 1943 primește comanda Centrului anticar de la Dadilov. La 11 aprilie 1944 este numit comandant de brigadă în fruntea a trei regimente de infanterie ale Diviziei a 8-a aflată pe frontul Moldovei – sector Oancea – Prut – iar după 23 august 1944, alături de maiorul sovietic Serafimovici acționează pentru obținerea de drumuri libere din munții Vrancei spre București, ostașii lui Serafimovici fiind primii sovietici care intră ca prieteni în București, după ce la 29 martie 1945 românii au rupt orice legătură cu nemții.

După demobilizare devine, un timp, titularul unei Librării particulare cu numele „Cenușăreasa”, în București, pe strada Edgard Quinet-

În 1940 îi moare mama care și ea are o activitate aparte... În 1923 era la Paris. În urma unui anunț publicitar, îi cunoaște la Legația Afghanistanului pe părintii reginei Soraya, soția regelui Amanullah, tatăl ei fiind ministru de externe al țării. Aceștia îi cer ca să-i însoțească la Cabul pentru a o consilia pe regină asupra manierelor și a obiceiurilor și îmbrăcămintei europene. Aici timp de 5 ani a trăit la curtea afgană, iar în 1928 face o călătorie pe trei continente cu regele, regina și o mare suită, vizitând India, Egipt, Italia, Franța, Anglia, Germania, Polonia, Rusia, Persia, Turcia...

Memoriile Aristei Vorobchievici, intitulate „Caravana afgană”, crezute pierdute timp de 60 de ani, au fost identificate de nepotul ei ing. Vladimir Vorobchievici în 2002 și publicate în foileton în revista de cultură Axiona-Ploiești în perioada 2004-2005 și în volum în 2006, editat la Tipopremier/Ploiești, prefață Marcela Nicolae-Posescu.

În ce privește Octavia Ana, fiica Luciei și Octav Vorobchievici, la 25 mai 1941 se căsătorește cu Alexandru Posescu, conferențiar la catedra de Istoria Filozofiei a Universității din București, fost asistent și colaborator apropiat al profesorului și filosofului P.P. Negulescu.

La 24 mai 1948, la București se naște Alexandra Manuela Posescu, nepoata lui Octav Vorobchievici, care va deveni prima femeie doctor în Geodezie din România (4 martie 1999), prof. univ la Universitatea Tehnică de Construcții din București, care semnează în Iconar nr. 5/1996 documentarul „Genealogie bucovineană- evocare . Octav Vorobchievici”, de la care am pornit cele prezentate anterior.

Octav Vorobchievici se căsătorește în octombrie 1946 cu Virginia Gheorghiu din Roșiorii de Vede, se mută acolo, în casa noii soții, din strada Anna Ipătescu nr. 13, unde a rămas până la 7 aprilie 1987, ora 23,30, după ce 23 de zile a răbdat de foame, iar la București Lucia Parvanovici, fosta lui soție, moare la ora 17, după 3 săptămâni de suferințe în urma unei fracturi duble de femur, fără să știe ceva unul de altul în aceste ultime zile de viață.

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: **Marin Rotaru**

Redactor-șef adjunct: **Cristian Onel**

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. **Vlad Codrea**,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. **Ștefan Olteanu**, București

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

Sergei Coloșenco, Bârlad

Laurențiu Ursachi, Bârlad

Laurențiu Chiriac, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

Sorin Langu, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
 Tipar: SC Irimex SRL Bârlad

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
 Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Ion Iancu Lefter – la comemorare

Valeriu LUPU
Valentina LUPU

La 1 martie 1990 avea să se stingă din viață unul din cei mai prolifici poeți pe care spațiul moldav avea să-i zămislească în a doua jumătate a secolului al XX-lea. Poet de factură romantică, cultivând un pesimism sobru și demn, fără note de disperare dar alcătuiind un decor nu rareori sumbru pentru desfășurările sale poetice, cel mai adesea însă melancolic, poetul Ion Iancu Lefter avea să marcheze poezia timpului său. Remarcat încă de la debut de marele nostru critic George Călinescu care, în cronică optimistului, nu numai că îi recunoaște talentul, dar îi și urează un călduros bun venit în spațiul creației poetice românești.

Aparținând generației lui Nicolae Labiș, Ion Iancu Lefter va cultiva poezia de bună calitate cu adânci semnificații existențiale, pendulând între un realism trist și o metafizică salvatoare și promițătoare, reușind în timpul vieții să publice 5 volume; „Sărut” 1969, „Starea de Duminică” 1982, „Coroana de spice” 1985, „Săgetarea cerbului” 1988 și „Gloria ierbii” 1989, iar postum soția sa Elvira Lili Lefter îi va publica „Apoteoza lacrimii” în 1997.

Comemorarea și omagierea poetului la cei 24 de ani de la dispariția sa fizică, avea să aibă loc pe 1 martie 2014 sub egida Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui și Primăriei Municipiului Vaslui, în prezența autorităților locale (viceprimar, inginer Radu Sorin, coordonator activități culturale Direcția Cultură, Tineret și Sport, Ailioaiei Ramona, consilier al Primarului, Radu Bobică), cu participarea soției poetului, a membrilor cenaclului Ion Iancu Lefter, poeți și interpreți locali, admiratori, cunoscuți și prieteni ai poetului. După serviciul religios desfășurat în spiritul tradiției creștine a comemorărilor noastre, moderatorul întâlnirii, distinsul profesor Dan Ravaru, binecunoscută personalitate a culturii vasluiene, avea să portretizeze fascinanta viață și operă a poetului prematur dispărut din peisajul liric românesc, dar care totuși a reușit să lase posterității mărturie de neuitat ale sensibilității sale și a neamului său. Poezia „Poetul” recitată de autorul ei Andrei Culidiuc avea să emoționeze auditoriul prin maniera în care surprinde

condiția și destinul poetului zilelor noastre, a rostului și percepției sale în societatea modernă, versuri în care se regăsește și Ion Iancu Lefter.

Momente de adâncă trăire spirituală au fost oferite asistenței de scriitorii Paul Munteanu, Mihai Apostu, Daniel Grosu, Dan Ailincăi, Ion Parfene, Val Andreescu, care prin evocări și recitări din lirica proprie sau a poetului, au conturat cu asupra de măsură personalitatea omului și poetului Ion Iancu Lefter. Aceste minunate expoze vor fi inspirat colorate cu momente artistice susținute de binecunoscuții noștri cantautori Ion Chiriac, Romică Brunchi, Maria Ailincăi, Elena Barbu și tinerele interprete surorile Moldoveanu.

Câteva momente cu totul remarcabile aveau să însuflească spiritul manifestării. Primul a fost evocarea episodului Chișinău din februarie 1990 când cei patru IONI (Ion Iancu Lefter, Ion Enache, Ion Chiriac și Ion Parfene) prin mesajul lor revoluționar postdecembrist plin de entuziasm patriotic, unionist și naționalist, aveau să ridice sala de spectacole în picioare, mai ales când poetul în apariția sa scenică s-a înfășurat în tricolor.

Al doilea moment a fost recitarea poeziei Doina de Eminescu cu o sensibilitate cu totul aparte de către elevul Andrei Filibiuc care a răscolit asistența, ca și cuvântul profesorului Sorin Popoiu încheiat cu recitarea poeziei Bucovina de Ion Iancu Lefter. Ambele momente vor fi subliniate de dr Valeriu Lupu ca trăiri deosebite în vremuri deosebite pentru neamul românesc, mai ales astăzi când lumea slavă se răscolește, iar parte din istoria și sufletul românesc trece prin momente grele dacă avem în vedere faptul că parte din Bucovina (grădină cu flori) și parte din Maramureșul istoric (de unde au descălecat Mușatinii) vremelnic înstrăinate ne aparțin în virtutea dreptului istoric.

Aici s-ar cuveni evocat un moment istoric înălțător pentru moldovenii lui Ștefan cel Mare când, de frica furiei năpraznicului domn moldovean, polonii învinși (cu care ne învecinam prin Bucovina) au ridicat în grabă celebrul zid de apărare Barbicane care se vede și astăzi străbătând Cracovia, dar a

cărui destinație puțini o cunosc în zilele noastre.

Cernită de povara amintirilor și a greutăților vieții soția poetului, doamna Elvira Lili Lefter, va evoca în final cu duioșie, tristețe dar și cu nostalgia vremurilor trecute, luminoasa figură a ilustruului ei soț, pe care l-a înțeles ca pe un poet pentru care viața, nu rareori boemă, era și sursă de inspirație dar și sursă de frumusețe.

Prin conținutul său, prin maniera de desfășurare, prin calitatea participării, prin momentele deosebite oferite asistenței, comemorarea celui dintâi Ion vasluian, poetul Ion Iancu Lefter, comemorarea se înscrie în rândul manifestărilor culturale care contribuie la cunoașterea și dăinuirea noastră pe aceste meleaguri.

Andreea Diana ROMILA

Efemer

Mă hrănesc iar cu iluzii
Și vise plutind în eter,
La granița nimicului,
De după masca
Ironică a vieții.
Ceța ascunde lumina rece
A soarelui de toamnă.
Regina gheții e tulburată
De prima lacrimă a cerului,
Vântul ceartă aerul,
Izbindu-l de obiectele realului.

Haosul se instalează rapid,
Pe note de metal rece,
Iar eu stau pe o piatră,
În fața acestui spectacol de lumini,
Deslușind cu greu
Prin încețoșatul fum gri.

Destinul apare pe fulgere argintii
Un Mefisto al epocii moderne;
Aripi negre ca smoala și ude,
Inima de metal impenetrabil,
Leșit din cutia pandorei,
Menit a face fărâme
Sufiul firav al vieții.

Concretul stă ascuns în trandafiri albaștrii,
Perfecțiunea-mi alunecă de pe chip.
Căzând din cerul infinit,
Devin pulbere de argint.